

Türkiye'de Radyasyon Onkolojisinin Kuruluşu, Gelişimi ve Yaygınlaşması

Erdoğan Efe Akmansu (Electrical-Electronic Engineering) 21300949

Berk Can Gürel (Computer Engineering) 21302600

Yiğitcan Altun (Mechanical Engineering) 21302337

Oğulcan Kutluğ Kocabaş (Communication and Design) 21101898

Fahrettin Ömer Uyar (Electrical-Electronic Engineering) 21200779

Bu projenin hazırlanmasında öncelikle bize vakit ayırıp röportaj yapmayı kabul eden Prof. Dr. Nijad Bilge'ye, Türk Radyasyon Onkolojisi Derneği'nde görüşmemiz için imkan sağlayan Prof. Dr. Esra Kaytan Sağlam'a, dernek sekreterleri Güler Hanım ve Elif Hanım'a teşekkürü borç biliriz.

Berk Can Gürel E. Efe Akmansu Prof. Dr. Nijad Bilge Yiğitcan Altun

ÖZET

Bu çalışmada, Türkiye’de radyasyon onkolojisinin kuruluşu, gelişimi ve yaygınlaşması süreci incelenmiştir. Çalışma üç ana bölüme ayrılmış olup, bu bölümlerin ilkinde radyasyon onkolojisinin dünyada ortaya çıkışı, ikincisinde bu tıbbî alanın ülkemize girişi ve gelişim süreci, son bölümünde ise Türkiye’nin diğer ülkeler ile bu alanda karşılaştırılması işlenmiştir. Proje kapsamında, radyasyon onkolojisinin kuruluş sürecinde aktif olarak yer almış Ahmet Tefvik Berkman’ın “Atatürk’ün 100 üncü Doğum Yılında Türkiye Radyoterapi Tarihine Genel Bakış (1933 - 1982)” ve Dinçer Fırat’ın “20.Yüzyılda Türk Onkolojisine Bakış” ve “Türk Onkolojisinin Öncüleri” başlıklı eserleri başta olmak üzere konu hakkında yazılmış çeşitli makaleler ve kitaplar kullanılmıştır. Bunların yanında, bu çalışma kapsamında; radyasyon onkolojisinin Türkiye’de kuruluşuna öncülük etmiş olan Prof. Dr. Nijad Bilge ile yapılan röportajdan yararlanılmıştır.

ABSTRACT

In this paper, the establishment, development and expansion of radiation oncology in Turkey is examined. The paper is divided into three sections. In the first section, the emergence of radiation oncology in the world is evaluated. In the second one, the entrance of this medical development into Turkey and its progress is studied. In the last section, a comparison of Turkey and other countries in means of radiation oncology is held. In the project, the book “An Overview to Turkish Radiotherapy History in Atatürk’s 100th Birthday (1933-1982)” of Ahmet Tefvik Berkman, who had actively participated in the development process of radiation oncology in Turkey, is used as a reference in addition to Dinçer Fırat’s books “A Glance at Turkish Oncology in 20th Century” and “The Pioneers of Turkish Oncology” and many other articles and books written by various people. Together with these, an interview with Prof. Dr. Nijad Bilge, who led the process of establishment of radiation oncology in Turkey, is used as a valuable source.

İÇİNDEKİLER

A) RADYASYON ONKOLOJİSİNİN TANIMI VE ORTAYA ÇIKIŞINI SAĞLAYAN GELİŞMELER	4
B) RADYASYON ONKOLOJİSİNİN ÜLKEMİZE GİRİŞİ VE GELİŞİM SÜRECİ	4
i) Osmanlı döneminde radyasyon onkolojisine yönelik çalışmalar.....	5
ii) Cumhuriyet döneminde radyasyon onkolojisine yönelik çalışmalar.....	7
iii) Türk Onkoloji Derneği'nin Kurulması.....	9
iv) Dernekleşmenin Gelişim Sürecine Katkıları.....	10
v) Ana Bilim Dalı Olma Süreci ve Karşılaşılan Zorluklar.....	11
vi) Onkoloji Vakfı'nın Kuruluşu ve Vakfın Sağladığı İmkanlar.....	12
C) RADYASYON ONKOLOJİSİNİN ÜLKEMİZDEKİ GELİŞİMİNİN YURTDIŞI İLE KARŞILAŞTIRILMASI	13
SONUÇ	18
KAYNAKÇA	20
NİJAD BİLGE RÖPORTAJI TAM METNİ	22

A) RADYASYON ONKOLOJİSİNİN TANIMI VE ORTAYA ÇIKIŞINI SAĞLAYAN GELİŞMELER

Tıp, insanlığın başlangıcından itibaren gelişmiş ve kendisini güncellemiştir. Eski dönemlerdeki inanca dayalı tedavilerden ışın tedavilerine kadar ilerleyen bu süreçte yeni hastalıkların keşfedilmesi ile beraber bu hastalıkların tedavi biçimleri de bulunmuş ve geliştirilmiştir.

Bu geliştirilen tıbbî alanlardan birisi de, radyasyon onkolojisidir. Radyasyon Onkolojisi, kanserli dokuları, normal dokulara zarar vermeden veya en az zararı verecek şekilde iyonizan radyasyon¹ kullanarak yok etmeyi hedefleyen bir anabilim dalıdır. Bu tıbbî dalın dünyada ortaya çıkışı ile ilgili ilk önemli buluş, 8 kasım 1895 günü bir laboratuarda, ne olduğu o zamanlar bilinmeyen ve sonradan X-ışını adı verilen ışın tipinin Wilhelm Conrad Röntgen tarafından gözlemlenmesi olmuştur.² Böylece, ileride tedavi amacı ile kullanılacak olan ışın keşfedilmiştir. İkinci önemli buluş, 1896 yılının Mart ayında, fizik öğretmenliği görevini sürdüren Antoine Henri Becquerel'in uranyum tuzları üzerine olan çalışmasında radyoaktiviteyi bulması ile gerçekleşmiştir.³ Radyasyon onkolojisinin ortaya çıkmasında büyük paya sahip diğer buluşlar ise, Pierre ve Marie Curie'nin 1898'de radyoaktif maddeler olan Polonyum ve Radyumu, Rutherford'un ise uranyumdan saçılan alfa ve beta ışınlarını keşfetmesidir.⁴ Bu keşif ve gelişmeler, zaman içinde bulunduğu yer ile sınırlı kalmayıp dünyaya yayılmıştır.

¹ Dokularımızda bulunan atom ve moleküllerden elektron kopararak değişiklik yapabilen yüksek frekanslı ve dolayısıyla yüksek enerjili olan ışınlardır. <http://www.electrosense.com.tr/genel-bilgiler/iyonize-radyasyon>

² Jacques Bernier. "1895-1995: A Century of Progress and Achievement". (USA: ESTRO Yayınları, 1995), 22.

³ Dinçer Fırat, 20. Yüzyılda Türk Onkolojisine Bakış, (Ankara: Ofset Yayınları, 2001), 51.

⁴ Fırat, 20. Yüzyılda Türk Onkolojisine Bakış, 51.

B) RADYASYON ONKOLOJİSİNİN ÜLKEMİZE GİRİŞİ VE GELİŞİM SÜRECİ

i) Osmanlı döneminde radyasyon onkolojisine yönelik çalışmalar

Gelişmelerin Osmanlı Devleti'ne ulaşması da uzun sürmemiştir. Osmanlı Devleti'ndeki hekimler, adı geçen yeni ışın tiplerinin keşfinden birkaç ay sonra haberdar olmuşlardır. Bu bilgi, hekimlere Fransız tıp dergisi “*La Semaine Medicale*”nin 29 Ocak 1896 tarihli sayısı aracılığı ile ulaşmıştır.⁵ Bunun üzerine, 1897 yılında *İstanbul Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane* son sınıf öğrencileri Dr. Rıfat Osman ve Dr. Esad Fevzi Osmanlı'da ilk kez x-ışınları üzerine çalışmaya başlamışlar, aynı yıl Askeri Tıp Akademisi'nin fizik laboratuvarında bir röntgen cihazı kurmuşlardır. Dr. Rıfat Osman ve Dr. Esad Fevzi daha sonra bu cihazı hastane müdürü Op. Dr. Cemil Topuzlu Paşa'nın izniyle Yıldız Hamidiye Etfal İmparatorluk Hastanesi'ne nakletmişlerdir. Röntgen cihazı bu hastanede ilk defa 1897 yılında Osmanlı-Yunan savaşında yaralanan Boyabatlı Mehmet isimli bir erin eline saplanan şarapnel parçasının tespit edilmesinde kullanılmıştır.⁶ Bu uygulama, söz konusu radyoaktif madde ve ışınların fizik alanı dışında tıbbî açıdan kullanımına yönelik Osmanlı Devleti'ndeki ilk uygulama olarak gösterilebilir. Ancak bu uygulamanın bir radyoterapi, yani radyasyon kullanımı ile tedavi uygulamasından çok, bir radyodiyagnostik, yani tanı veya teşhis uygulaması olduğu da söylenebilir. 1904 yılına kadar olan süreçte ise Almanya'dan altı röntgen cihazı getirilmiş ve çeşitli hastanelere yerleştirilmiştir.⁷ Görüldüğü gibi, bu alandaki keşif ve araştırmalar başlangıçta fizik alanında maddenin doğasının anlaşılması veya görüntüleme ile ilgili alanlara

⁵ Fırat, *20.Yüzyılda Türk Onkolojisine Bakış*, 54.

⁶ “Radyasyon Onkolojisi Tarihçesi”. Türk Radyasyon Onkolojisi Derneği internet sitesi. Erişim Tarihi: 17 Ekim 2014 <https://www.trod.org.tr/content.php?id=127>

⁷ Nijad Bilge, “History of Radiotherapy in Turkey,” *International Journal of Radiation Oncology* 35, (1996): 1096.

hizmet etmiştir. Ancak bir süre sonra bu ışınların biyolojik etkileri gözlemlenmiş ve tedavi üretmeye yönelik çalışmalar da başlamıştır.⁸

X-ışınlarının tedavi amaçlı kullanılmaya başlanması 1902 yılını bulmaktadır. İlk vakalarda dozajın ayarlanamaması nedeni ile tedavilerde başarı oranı çok düşük olsa da, zaman içerisinde gerçekleştirilen daha detaylı çalışmalarla, elde edilen başarı yüzdesi gitgide yükselmiş ve tedavilerde gelişim kaydedilmiştir. İlk olarak, Hamidiye Etfal Hastanesinde Op. Dr. Cemil Topuzlu Paşa, Dr. Rasih Emin Bey ve Dr. Süfyan Bey kanserli hastaları x-ışınları ile tedavi etmeye başlamışlardır.⁹ 1903 yılında ise hastaneye daha gelişmiş bir röntgen cihazı kurulmuştur. Dr. Rasih Emin Bey tarafından 1904 yılında yayımlanan raporda on dokuz hasta üzerinde radyoterapi uygulandığı ve yedi hastada başarı kaydedildiği belirtilmiştir. Dr. Rasih Emin Bey'in bir sonraki raporunda ise otuz hastada tedavi uygulandığı ve on sekiz hastada başarılı olduğu yazılmıştır.¹⁰ Bunlara ek olarak 1905 yılında Gülhane Askeri Hastanesinde Dr. İbrahim Vasıf Bey tarafından da hastalar üzerinde radyasyon onkolojisi çalışmalarına başlanmıştır.

Bu dönemde radyasyon onkolojisi, dünyada olduğu üzere Osmanlı'da da radyolojinin bir yan uğraşı olarak görülmüş ve radyoterapi için özel tasarlanmış cihazlar yerine tanı amaçlı röntgen cihazları kullanılmıştır. Tedavi amaçlı üretilen x-ışını cihazının ise ülkemize gelişini 1927 yılını bulmaktadır.¹¹ Aradaki 20 yılı aşkın zaman dilimi boyunca radyasyon onkolojisi açısından bir gelişme olmaması dikkati çekmektedir. Bununla beraber, 1904 yılında yayımlanan raporlardan sonra, Cumhuriyet'in ilk yıllarını da kapsayan dönemde radyoterapi ile

⁸ Fırat, *20.Yüzyılda Türk Onkolojisine Bakış*, 52.

⁹ Dinçer Fırat, *Türk Onkolojisinin Öncüleri* (Ankara: Ofset Yayınları, 2001), 37.

¹⁰ Bilge, "History of Radiotherapy in Turkey," 1069.

¹¹ Fırat, *Türk Onkolojisinin Öncüleri*, 37.

ilgili yazılı tarihî kaynak boşluğu söz konusudur. Bunun sebebinin yıkıcı savaş ortamı, işgal dönemi ve takip eden rejim değişikliği olduğu düşünülmektedir.¹²

ii) Cumhuriyet döneminde radyasyon onkolojisine yönelik çalışmalar

Savaş sonrası barış ortamı sağlandıktan sonra, radyasyon onkolojisi ile ilgili çalışmalara devam edilmiştir. 1926 senesinde ilk defa radyoloji bilimi adı altında düzenli kurslar verilmiştir. İstanbul Haydarpaşa Tıbbiye Okulu'nda düzenlenen kursları Viyana'da eğitim görmüş Türkiye'nin ilk radyoloji profesörü Dr. Selahattin Mehmet Erk vermiştir.¹³ 1927 yılında ise ilk defa tedavi amacı ile üretilen bir radyoterapi cihazı Türkiye'ye getirilmiştir. Gülhane Hastanesi'ne getirilen bu cihaz Prof. Dr. Şükrü Cangör tarafından hizmete sunulmuştur.¹⁴ Takip eden yıllarda bu alandaki önemli gelişmelerden biri de, 1933 yılında Dr. Hamdi Suat Aknar önderliğinde Türk Kanser Mücadele ve Taharri Cemiyeti'nin kurulmuş olmasıdır. Fakat yeterli destek bulamayan cemiyet kısa süre içinde kapanmıştır.¹⁵

Ülkemizde radyoterapi açısından önemli atılımlardan bir diğeri 1933 yılında Mustafa Kemal Atatürk tarafından gerçekleştirilen Üniversite Reformu'nu takiben yurtdışından bir çok akademisyenin Türkiye'ye getirilmesidir. Söz konusu akademisyenlerden Alman Prof. Dr. Friedrich Dessauer radyoterapi alanında Türkiye'ye büyük hizmetler vermiştir. Nazi karşıtı olduğu için Almanya'da tutunamayan Dessauer, Türk hükümetinin daveti ile yanına dermatolog Erich Uhlman ve fizikçi Kurt Lion'u da alarak İstanbul'a gelmiş ve İstanbul Üniversitesi'nde dersler vermiştir. Ayrıca Şişli Etfal Hastanesi direktörlüğüne de Dessauer

¹² Maktav Dincer ve Seyfettin Kuter, "One hundred years of radiotherapy in Turkey," *The Lancet Oncology* 2 (2001): 632.

¹³ Fırat, *20. Yüzyılda Türk Onkolojisine Bakış*, 59.

¹⁴ Fırat, *Türk Onkolojisinin Öncüleri*, 33.

¹⁵ Şerefettin Canda, "Prof. Dr. Hamdi Suat Aknar'ın ve çalışmalarının, ölümünün 70. yılında, Türk Tıp Tarihi açısından güncel önemi", *Türkiye Ekopatoloji Dergisi* 12 (2006): 3.

getirilmiştir. Dessauer otoritesini kullanarak hastaneye modern radyoretapi cihazları da getirtmiştir.¹⁶

Ancak icraatlarından en önemlisi 1935 yılında İstanbul Üniversitesi bünyesinde “Radyoloji ve Biofizik Enstitüsü”nü kurmasıdır. Bu enstitü, dönemin en modern tıp merkezlerinden biri olmuştur.¹⁷ Burada hem radyoterapi konusunda araştırmalar yapılmış hem de kanserli hastalar tedavi edilmiştir. Dessauer, Türkiye’den ayrıldığı 1936 yılına kadar enstitünün direktörlüğünü üstlenmiş ve o ayrıldıktan sonra da yerine yardımcısı Ahmet Tevfik Berkman geçmiştir. 1938 yılında ise enstitünün başına Viyana’dan Dr. Max Sgalitzer getirilmiştir. Tevfik Berkman ve Dessaeuer’in bir diğer yardımcısı Dr. Gökmen, 1940 senesinde profesörlüğe yükseltilmiştir. Sonraki dönemde ise bu ikili enstitü başkanlığı görevini dönüşümlü yürütmüşlerdir. Radyoterapi bölümünün başına Dr. Berkman ve radyodiyagnostik bölümünün başına da Dr. Gökmen geçmiştir. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi profesörler kurulu 1963 yılında radyoloji kürsüsünü radyoterapi kürsüsü ve radyodiyagnostik kürsüsü olarak ikiye bölme kararı almıştır.¹⁸ Radyoterapi kürsüsünün başına Dr. Berkman geçmiştir. Bu durum radyoterapinin bağımsız bir dal olarak tanınması konusunda önem arz etmektedir.

Radyoterapinin İstanbul dışındaki gelişimine en önemli örnekler Ankara ve İzmir’dir. Ankara’da 1946 yılında Numune Hastanesi, 1950 yılında Ahmed Andıçen Hastanesi ve 1960 yılında Gülhane Askeri Hastanesi radyoterapi tedavi cihazları getirterek radyoretapi bölümleri açmışlardır.¹⁹ 1970 yılında Hacettepe Tıp Fakültesi ve 1975’te Ege Tıp Fakültesi yeni ve modern radyoretapi merkezlerinin önderliğini üstlenmiştir.

¹⁶ Gülten Dinç, “Friedrich Dessauer’s (1881-1963) contributions to the development of radiotherapy in Turkey”, *Journal of Radiotherapy and Oncology* 82 (2007): 240.

¹⁷ Fırat, *20. Yüzyılda Türk Onkolojisine Bakış*, 64.

¹⁸ Fırat, *20. Yüzyılda Türk Onkolojisine Bakış*, 67.

¹⁹ Fırat, *Türk Onkolojisinin Öncüleri*, 34.

iii) Nijad Bilge ve Türk Onkoloji Derneği'nin Kurulması

Yukarıda ifade edildiği gibi ülkemizde Cumhuriyet döneminde radyoterapinin gelişmesi 1930'lu yıllarda Friedrich Dessauer önderliğinde olmuş ve kendisi ülkeden ayrıldıktan sonra bu bayrağı Dr. Berkman devralmıştır. Berkman bu bayrağı 1960'lı yıllara kadar taşıdıktan sonra bir sonraki neslin temsilcisi olan Dr. Nijad Bilge'ye devretmiştir. 1960 yılında Amerika'ya giden Nijad Bilge burada dünyanın önde gelen kanser hastanelerinden Roswell Park Memorial'da eğitim görmüştür. Burada klinik onkoloji ve radyasyon onkolojisi konusunda en son gelişmeleri takip eden Bilge, 1963 yılının sonuna doğru Türkiye'ye dönmüş ve İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Radyoterapi Kürsüsü'nde çalışmalarına başlamıştır. 1965 yılında Ahmet Tevfik Berkman'a bir kanser derneği kurmak için başvurmuştur.²⁰ Nijad Bilge ayrıca 1967 senesinde Dr. Cevat Babuna ve birkaç arkadaşı ile beraber "Onkoloji Kliniği Tümör Araştırma, Erken Tanı ve Tedavi Merkezi" adlı bir muayenehane açmıştır. Bu muayenehanede Türkiye tarihinde ilk defa "onkoloji" kelimesi kullanılmıştır.²¹ Bilge, 1973 yılında fakülte kuruluna başvurarak klinik onkoloji derslerinin staj programına alınmasını sağlamış ve onkolojinin tıp fakültelerine girişine öncülük etmiştir.²² Böylece, bu ve buna benzer çalışmaları yoluyla Türk Onkoloji Derneği'nin kurulmasının önünü açmıştır.

Nijad Bilge 1965 yılında yaptığı dernek başvurusundan olumlu bir sonuç alamayınca 1970'te profesörlüğü aldıktan sonraderneği kendi olanakları ile kurmaya karar vermiştir. Bilge, bu kararın ardından geçen beş yıllık süreçte derneğin kuruluşuna dönük çalışmalar yürütmüştür. Bunun sonucunda kurucu üyeleri Dr. Nijad Bilge, Dr. Melih Tahsinoğlu, Dr. Cevat Babuna, Dr. Nurettin Sözen ve Dr. Metin Aran olan Türk Onkoloji Derneği 1975 yılında kurulmuştur.²³ Burada Dr. Metin Aran'a özel bir parantez açmak gerekir; çünkü kendisi Türkiye'de "medikal

²⁰ Fırat, *20. Yüzyılda Türk Onkolojisine Bakış*, 74.

²¹ Prof. Dr. Nijad Bilge, Görüşmeyi yapan Erdoğan Efe Akmansu, Berkcan Gürel ve Yiğitcan Altun, Türk Radyasyon Onkolojisi Derneği Merkez Binası, İstanbul, 1 Kasım 2014.

²² Fırat, *20. Yüzyılda Türk Onkolojisine Bakış*, 73.

²³ Prof. Dr. Nijad Bilge, Görüşme

onkolog” ünvanını alan ilk kişidir.²⁴ 150 basılı makalesi ve 2 tıbbi onkoloji kitabı bulunan Metin Aran, 1974 yılında üniversiteler dışındaki ilk medikal (tıbbi) onkoloji ünitesini kurmuştur.²⁵ Aran’ın da kurucuları arasında bulunduğu Türk Onkoloji Derneği kısa sürede büyük ilgi görmüş, daha sonra bünyesinde onkolojinin dallarını temsil eden küçük dernekler de oluşturulmuştur. Nijad Bilge derneğin kuruluşunu şöyle anlatmaktadır: “1975 yılının 14 Mart’ında derneği kurduk. Herkes bize telefon ediyor diyorlar ki, bir dernek kurmuşsunuz –ben de başkanım- nedir onkoloji? Tıpta onkoloji mi var diye soranlar oluyor. Tabi o esnada fevkalade yoğun bir ilgiyle karşılaştık ve böylece ilk onkoloji derneğini kurmuş olduk.”²⁶

iv) Dernekleşmenin Gelişim Sürecine Katkıları

Bu şekilde kurulan Türk Onkoloji Derneği ve ona bağlı diğer küçük derneklerin amaçlarından en önemli ikisi radyoterapiyi Türkiye’de yaygın hale getirmek ve bu dalda hizmet veren pratisyenler yetiştirmektir. Avrupa’da bu dernekleşme süreci 1979 yılında başlamıştır; Amerika’da da bu sürece 1976 yılında başlanmıştır. Türkiye’de ise 14 Mart 1975’te Türk Onkoloji Derneği kurulmuştur, ancak teknolojik gelişmelerde yurt dışı biraz geriden takip edilmiştir.²⁷

Dernekleşme süreci ilk olarak İstanbul’da başlamıştır. Buradaki ilk amaç, yukarıda değinildiği üzere önce İstanbul’da ardından Anadolu’da giderek orada onkoloji alanında önderlik edebilecek pratisyenler yetiştirilmesidir. Bu pratisyenlerden oluşacak grubun, bir iletişim ağı dahilinde bilgi ve birikimlerini birbirine aktararak onkolojinin yayılmasına katkı sağlaması amaçlanmıştır. Onkolojinin ana bilim dalı olarak kabul görmesi ve tıp öğrencilerinin bu alana yönelmesi ile, dernekleşme sürecinde fayda sağlayabilecek kişi sayısı artmıştır. Bu

²⁴ Fırat, *Türk Onkolojisinin Öncüleri*, 67.

²⁵ Mustafa Ünsal, “Sağlık Bakanlığı Okmeydanı Eğitim ve Araştırma Hastanesi Onkoloji Kliniği Tarihçesi”, *Okmeydanı Tıp Dergisi* Ek sayı 1 (2013): 1.

²⁶ Prof. Dr. Nijad Bilge, Görüşme

²⁷ “2013 Onkoloji Hizmet Ödülü Prof.Dr.Nijat Bilge”. Kanser Dairesi Başkanlığı internet sitesi. Erişim tarihi: 29 Kasım 2014. <http://kanser.gov.tr/daire-faaliyetleri/onkoloji-hizmet-odulleri/945-2013-onkoloji-hizmet-%C3%B6d%C3%BCI%C3%BC-prof-dr-nejat-bilge.html>

dönemde, İstanbul dışındaki şehirlerde de dernekler kurulmasının bir sonucu olarak onkolojinin diğer şehirlere yayılması gerçekleşmiştir. Bu amaçla, 1993 yılında Türk Radyasyon Onkolojisi Derneği kurulmuştur. Derneğin kurucu üyeleri; Nijad Bilge, Gökhan Töre, Emin Darendeliler, Sedat Turkan, Sedat Koca, Reha Uzel, Sait Okkan ve Mustafa Ünsal'dır.²⁸

Dernekler arasındaki iletişim ve bilgi aktarımı sayesinde kaydedilen ilerlemeler diğer illere daha çabuk ve doğru bir şekilde yayılmıştır. Aynı zamanda, dernekleşme, onkolojinin alt dallarına ayrılmasında ve bu dallar ile ilgili yetişecek elemanların birbiri ile iletişim halinde olmasında büyük pay sahibidir.²⁹ Nijad Bilge, dernek sayısındaki bu artışı ve alt dallara ayrılma ile ilgili olayları şöyle ifade etmektedir:

Bu dernekler küçük grupların, bizim kurduğumuz komisyonların haricine çıkmaya başladı, mesela Jinekolojik Onkoloji Derneği kuruldu, mesela Akciğer Kanseri Derneği kuruldu. Bir tane Türkiye'deyken İzmir'de, Adana'da, Samsun'da Ankara'da dernekler kurulmaya başlandı. Bu dernekler kuruldukça bizden kopmaya başladılar artık.³⁰

Hem İstanbul hem Anadolu'da dernek sayılarının artmasıyla beraber 1995 yılında yaklaşık 80 radyoterapist ve 20 medikal onkolog yetişmiştir.³¹ Bu sayede onkolojinin ülke çapına yayılması sağlanmış ve teknik eleman açısından da gelişim yaşanmıştır.

v) Ana Bilim Dalı Olma Süreci ve Karşılaşılan Zorluklar

Türk Onkoloji Derneği'nin kurulması radyasyon onkolojisinin organize bir şekilde gelişip yaygınlaşması adına oldukça faydalı olmuştur. Ancak bilim dalından anabilim dalına geçiş de gerçekleşmesi zor bir süreç şeklinde gerçekleşmiştir. Bunun için birçok formalitenin yerine getirilmesi ve çeşitli kurumlardan onay alınması gerekmektedir. İlk olarak, yeterli akademik kadronun oluşturulabilmesi şarttı. Türkiye'nin ilk medikal onkoloğu olan Metin Aran'ın bu alana yönelmesi ile gereken eğitmen kadronun yetiştirilmesine başlanmıştır. 70'li

²⁸ "Hakkımızda". Türk Radyasyon Onkolojisi Derneği internet sitesi. Erişim Tarihi: 17 Ekim 2014
<https://www.trod.org.tr/hakkimizda.php?id=13>

²⁹ Prof. Dr. Nijad Bilge, Görüşme

³⁰ Prof. Dr. Nijad Bilge, Görüşme

³¹ Prof. Dr. Nijad Bilge, Görüşme

yıllardan itibaren yetiştirilmeye başlanmış olan doktorlarla, 80'lerin ikinci yarısına gelindiğinde eğitimi sağlayabilecek öğretim üyesi sorunu ortadan kalkmıştır.³² Bunun dışında, bir bilim dalının anabilim dalı olabilmesi için, yapılan başvurunun senato tarafından değerlendirilerek kabul edilmesi de bir başka şarttır. Kabul edildikten sonra YÖK'ün (YÖK öncesi dönemde ÜAK), ardından da Sağlık Bakanlığı'nın da başvuruyu değerlendirmeden geçirerek onaylamaları gerekmektedir.³³ Radyasyon onkolojisinin tamamlaması gereken bu adımlar, özellikle 1980 yılında gerçekleşen darbe sonrasında da kurulan YÖK ve askerî idare nedeniyle daha zor ve karmaşık bir hâl almıştır. O dönemde, Sağlık Bakanlığı'nın onayı alınmış olmasına rağmen, askeri darbe sonucunda karar geçerlilik kazanamamıştır. Sonuç olarak, başvurunun tekrar onaylanması için, yeni kurulmuş olan YÖK'e müracaat edilmesi gerekmiştir. Nijad Bilge'nin YÖK'te verdiği iki konferanstan ve gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra, YÖK'ten Radyasyon Onkolojisi Anabilim Dalı'nın kurulması için gerekli onay elde edilmiştir. Bunların yanı sıra, radyasyon onkolojisinin anabilim dalı haline gelebilmesi için tüzüğünün de hazırlanması ve askeri idare tarafından onaylanması gerekmişti. Askeri idareye bu konu ile ilgili müracaat Prof. Dr. Nijad Bilge tarafından yapılmış, YÖK'ün aldığı karar ve üniversite senatosunun verdiği onay askeri idareye anlatılmış, tüzüğün onayı istenmiştir ve alınmıştır. Böylece, Radyasyon Onkolojisi Anabilim Dalının tüzüğü çıkartılmıştır.³⁴ Bu gelişmeler sonrasında, radyasyon onkolojisi anabilim dalı İstanbul Üniversitesi'nde 1983 yılının Eylül ayında kurulmuştur.³⁵

vi) Türk Onkoloji Vakfı'nın Kuruluşu ve Vakfın Sağladığı İmkanlar

³² Prof. Dr. Nijad Bilge, Görüşme

³³ Prof. Dr. Nijad Bilge, Görüşme

³⁴ Prof. Dr. Nijad Bilge, Görüşme

³⁵ Kuter, Türkiye'de Radyoloji Biliminin Kuruluş Tarihi, *Türk Onkoloji Dergisi*. SAYI 19.

Radyasyon onkolojisi, üniversiteler arasında yaygınlaşıp büyüdükçe, gelişimi sürdürmek için gereken maddi destek ihtiyacı da aynı şekilde artış göstermiştir. Örneğin, 80’li yıllarda İstanbul Üniversitesi Onkoloji Enstitüsü binasının yenilenmesi gerekmiştir. Mevcut derneklerin bilimsel dernekler olması ve bunların finansmanının yalnızca yıllık ödenekler ve hekimlerin bağışlarıyla sağlanması, derneklerin destek potansiyelini sınırlamıştır. Bu nedenle malî destek ihtiyacının bu dernekler tarafından karşılanması mümkün olmamıştır. Sonuç olarak, maddî destek sağlayabilecek başka bir kaynak gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bunun üzerine, Nijad Bilge, radyasyon onkolojisine bu maddî desteği sağlayabilmek adına bir vakıf kurmaya karar vermiş, bunu takip eden zaman diliminde gerekli prosedürlerin yerine getirilmesinin ardından Türk Onkoloji Vakfı’nın kuruluşu 1989 yılında tamamlanmıştır.³⁶

Bu vakfın radyasyon onkolojisinin ülkemizdeki gelişim sürecine gözle görülür katkıları olmuştur. Örneğin, 1991 yılında İstanbul Üniversitesi Onkoloji Enstitüsü Müdürlüğü bünyesine 600 m²’lik Onkoloji Araştırma Laboratuvarı Türk Onkoloji Vakfı’nın katkılarıyla eklenmiştir. Yine enstitüde kemoterapi uygulama katı oluşturulmuş ve ihtiyaç duyulan çeşitli teknik cihazlar, aralarında Türk Onkoloji Vakfı’nın da bulunduğu hayırsever kuruluşların yardımları ile satın alınmıştır.³⁷

C) Radyasyon Onkolojisinin Ülkemizdeki Gelişiminin Yurtdışı ile Karşılaştırılması

Ülkemizde böyle bir süreç izleyen radyasyon onkolojisinin gelişiminin diğer ülkelerdeki gelişmelerle karşılaştırılması, süreç hakkında daha derin ve çok yönlü bir bakış açısı için yararlı olacaktır.

³⁶ Prof. Dr. Nijad Bilge, Görüşme

³⁷ Seyfettin Kuter, “Türkiye’de Radyoloji Biliminin Kuruluş Tarihi, Radyoloji Enstitüsü, Radyoterapi Kürsüsü ve Kliniği, İstanbul Üniversitesi Onkoloji Enstitüsü Oluşumu (1895-2010)” Türk Onkoloji Dergisi Cilt 26 Ek Sayı 1 (2011): 8.

Bu konuyla ilgili olarak ilk ifade edilmesi gereken boyut, ülkemizde onkolojinin gelişim ve yaygınlaşmasının Batılı ülkelere kıyasla daha geç gerçekleşmiş olduğudur. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nde onkoloji çalışmalarına 1960lı yıllarda başlanmıştır ve 1970li yıllara gelmeden ABD'de onkoloji bölümüne sahip 5 veya 6 hastanenin olduğu bilinmektedir. Bu dönemin en önemli kanser merkezlerinden birinin New York Eyaleti'nin Buffalo kentinde bulunan Roswell Park isimli kanser hastanesi olduğu söylenebilir.³⁸ Nijad Bilge 1960 yılında Roswell Park'a gitmiş ve burada iki yıl asistanlık yaparak onkoloji hakkında yapılan araştırmalarda yer almış ve aynı zamanda onkolojinin ABD'deki konumu hakkında gözlem yapma şansına erişmiştir. Bilge, o dönemde de ABD'deki radyasyon onkolojisi uygulamalarının Türkiye'den daha gelişmiş bir düzeyde olduğunu ifade eder ve bunu kullanılan doz üzerinden örneklendirir: "Amerika'da kullandığımız doz, Türkiye'de kullandığımız dozun yaklaşık iki katıydı."³⁹ Kullanılan dozun, tıbbî cihazların imkan verdiği düzeyde ve yetkinlikte kullanıldığı düşünülürken, iki ülke arasındaki gelişmişlik farkının boyutu da anlaşılmaktadır. Bu iki ülkenin şu anki durumlarını da karşılaştırılacak olursak, ABD'nin Rusya, Almanya, İngiltere ve Fransa gibi gelişmiş ülkelerin yanı sıra, gelişmekte olan Türkiye'den de radyasyon onkolojisi bakımından çok daha ileri bir konumda olduğu görülecektir. Bu farklılığın başlıca nedeni ise erken tanı sistemi ve merkezlerindeki farklılıktır.⁴⁰ Bilge'ye göre günümüzde Türkiye'nin, erken tanıya yönelik çalışmaları ABD ve Avrupa ülkelerine kıyasla geriden takip ettiği söylenebilir.

Döneminin gelişmiş ülkelerinden biri olan Sovyetler Birliği'ne, ABD'yi radyasyon onkolojisiyle tanıştıran devlet olduğu için ayrı bir parantez açmak gerekmektedir. ABD'nin radyasyon onkolojisini geliştirmek için uğraştığı dönemlerde, Sovyet Rusya da onkoloji araştırmaları ile bu tıbbî dalın gelişip yaygınlaşması yolunda önemli adımlar atmıştır. Sovyet

³⁸ Prof. Dr. Nijad Bilge, Görüşme

³⁹ Prof. Dr. Nijad Bilge, Görüşme

⁴⁰ Prof. Dr. Nijad Bilge, Görüşme

rejimi altındaki bütün bölgelerde toplamda yaklaşık 2000 merkezde, onkologlar erken tanı üzerinde çalışmalar yapmıştır.⁴¹ Nijad Bilge'nin Roswell Park'taki hocası Prof. Dr. Murphy, kendisine Sovyetler'de onkoloji için radyoterapist ve radyodiagnostiklerin yanı sıra onkoloji gruplarının da olduğunu ve Rusya'nın o dönemde bu açıdan gelişmiş bir ülke olduğundan bahsetmiştir. Kısacası hem ABD hem Sovyetler, Türkiye'ye kıyasla onkoloji alanındaki teknolojik gelişmelere neredeyse 20 yıl erken başlamışlardır.⁴² Günümüzde Rusya da, Sovyetler'den kalan bu birikimi ileriye taşımaya uğraşmaktadır. Bugün itibariyle Rusya 120 tane radyoterapi merkezine sahiptir.⁴³

Batı Avrupa'da ise onkolojinin gelişimi, hemen hemen Türkiye'yle aynı döneme denk gelmiştir. Almanya ve İngiltere başlangıçtan itibaren radyasyon onkolojisi açısından gelişmişlik sırasında ön sıraları ele geçirmiş olsalar da, Fransa, İtalya ve İspanya gibi diğer ülkeler, başlangıç itibariyle Türkiye ile benzer bir gelişim süreci sergilemişlerdir. Ancak bu ülkelerin zaman içinde diğer gelişmiş ülkeler ile aralarındaki açığı Türkiye'ye kıyasla çok daha hızlı kapamış oldukları, hatta günümüzde ABD'ye yakın bir seviyede oldukları söylenebilir.⁴⁴ Norveç, İsveç gibi İskandinav ülkeleriye sağlık sektöründeki gelişmişlik düzeyleri sayesinde, Avrupa'nın önde gelen diğer ülkeleri gibi hızla gelişip üst sıralara yerleşmiş bulunmaktadır ve bu nedenle Kuzey Avrupa'nın da radyasyon onkolojisi açısından bakıldığında çağı yakalamakta başarılı olduğu söylenebilir.⁴⁵

Ancak bu karşılaştırmalar, Türkiye'nin radyasyon onkolojisindeki gelişiminin diğer ülkelere oranla çok az olduğu anlamına gelmemektedir. Avrupa'daki bu gelişmelere karşılık,

⁴¹ Prof. Dr. Nijad Bilge, Görüşme

⁴² Prof. Dr. Nijad Bilge, Görüşme

⁴³ "Varian Medical Systems Introduces Radiotherapy Treatment Planning Courses at Leading Russian Cancer Center", Varian Medical Systems internet sitesi, Erişim Tarihi 6 Aralık 2014. <http://newsroom.varian.com/2012-05-30-Varian-Medical-Systems-Introduces-Radiotherapy-Treatment-Planning-Courses-at-Leading-Russian-Cancer-Center>

⁴⁴ Prof. Dr. Nijad Bilge, Görüşme

⁴⁵ Zosia Chustecka, "Shortfalls in Radiotherapy in Many European Countries" *Lancet Oncol*,(2013): 1

Türkiye de önemli bir ilerleme kaydetmiştir ve günümüzde Avrupa ülkeleri ile yarışabilecek konuma gelmiştir. 2012 yılındaki bir araştırmaya göre, Avrupa’da en çok radyoterapi merkezi bulunan ülke 289 ile Almanya iken, Fransa’da bu rakam 177, Türkiye’de ise 95 olarak görülmektedir.⁴⁶ İngiltere ise radyasyon onkolojisinde dünyanın sayılı ülkeleri arasında yer almasına rağmen, 76 merkezle Türkiye’nin gerisinde yer almaktadır. Bunun haricinde Avrupa’da ilk kez Türkiye’de kullanılan CyberKnife teknolojisi (yüksek dozda radyasyonla kanserli hücreleri yok etmeyi amaçlayan sistem) de, radyoterapiye önem verildiğinin bir kanıtıdır.

Ortadoğu’daki Arap ülkeleri değerlendirmeye alındığında, Türkiye’nin bu ülkelere kıyasla radyasyon onkolojisi kuruluş sürecine daha erken başladığı ve gelişim sürecinde de daha hızlı adımlar attığı görülmektedir. Nijad Bilge bu durumu, Arap ülkelerinin tıp konusuna daha kadenci bir yaklaşım sergilemelerine bağlamaktadır. Bunun bir sonucu olarak da bu ülkeler, diğer sağlık alanlarında olduğu gibi onkolojide de fazla gelişme gösterememiş, Türkiye’yi onkoloji alanında 10-15 sene geriden takip etmişlerdir.⁴⁷

Yapılan karşılaştırmaların ışığında, Türkiye’nin Batı ülkelerinden biraz daha geri, Doğu ülkelerinden ise gözle görülür biçimde ileri olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda, toplumların sosyal yapısı, halkların eğitim seviyesi ve teknolojiye yapılan yatırımlar belirleyici ana unsurlar olmuştur.

Avrupa ve Arap ülkelerinin dışında, Türkiye, Uzakdoğu ile de karşılaştırılabilir. Ancak bu karşılaştırmanın sağlıklı olabilmesi için Uzakdoğu’yu tek bir bölge olarak değil, ülke bazında değerlendirmek daha mantıklıdır. İlk olarak Japonya ele alındığında, 60lı ve 70li yıllardaki savaş sonrası dönemde, onkoloji açısından Türkiye’nin gerisinde yer aldığı söylenebilir. Ancak Japonya’nın hızla gelişen ekonomisi ile aradaki açığın hızla kapandığı ve

⁴⁶ Chustecka, “Shortfalls in Radiotherapy in Many European Countries”,1.

⁴⁷ Prof. Dr. Nijad Bilge, Görüşme

Avrupa ülkelerine yettiği gözlemlenmiştir. Japon Radyoterapistler Topluluğu(JASTRO) 2000 yılı itibariyle 1589 aktif üyeye sahip olması da bu gözlemi destekler niteliktedir.⁴⁸

Japonya ile beraber ilk akla gelen Uzakdoğu ülkesi olan Çin'in durumu ise diğer ülkelerden biraz daha karmaşıktır. Çin'deki kırsal ve kentsel bölgelerdeki sınıfsal uçurumun çok yüksek olduğu göz önünde bulundurulduğunda, Çin'deki gelişmelerin tamamen coğrafi konuma göre değişmekte olduğu da anlaşılmaktadır. Ancak genel bir değerlendirme yapılacak olursa Çin'in radyasyon onkolojisi dalında gelişmiş ülkelere oranla daha ağır adımlarla ilerlediği söylenebilir.⁴⁹ Asya ülkelerinin arasında yüksek nüfus yoğunluğuna sahip diğer bir ülke olan Hindistan'da, radyasyon onkolojisi ile ilgili gelişmelerin Arap ülkelerinde olduğu gibi geri kaldığı göze çarpmaktadır. Bunun başlıca nedenleri arasında kalabalık ancak eğitimsiz nüfusun getirdiği eksiklikler ile beraber bu konuda araştırma yapan üniversite sayısının yetersizliği gösterilebilir. Bu gibi etkenlerin doğurduğu olumsuz sonuçlar, Hindistan'ın da bu tıbbî dalın gelişiminde çağının gerisinde kalmasına neden olmuştur.⁵⁰

Diğer ülkeler ile karşılaştırmanın yanı sıra Türkiye'nin kendi coğrafi bölgeleri üzerinden de bir analiz yapmak gerekmektedir. Türkiye'deki radyoterapi merkezlerinin sayısı 1999-2004 yılları arasında %11 artışla %50'ye yükselmiş ve ilerleyen yıllarda bu sayı artmaya devam etmiştir.⁵¹ Öte yandan bu artışa coğrafi bölgeler olarak bakıldığında her bölgede aynı artış hızı gözlemlenememiştir. Türkiye'de 2011 yılında yapılan bir araştırmaya göre, Türkiye'nin güney ve güneydoğu bölgelerinde radyoterapi merkezi başına düşen nüfus sayısı, orta, batı ve kuzey kesimlerinde merkez başına düşen kişi sayısının yaklaşık iki katıdır.⁵² Bu

⁴⁸ Hiroshi Ikeda, "Structure of Radiotherapy in Japan" *Japanese Journal of Clinical Oncology* 31(2001): 133

⁴⁹ Prof. Dr. Nijad Bilge, Görüşme

⁵⁰ Prof. Dr. Nijad Bilge, Görüşme

⁵¹ Seyfettin Kuter "Türkiye'de Radyasyon Onkoloji Merkezlerinin Coğrafi Bölgelere Göre Dağılımı, Kullanılan Radyasyon Verici Cihazlar ve İnsan Gücü" *Türk Onkoloji Dergisi* 19(2004):3.

⁵² Fatih Göksel, Orhan Koç, Nejat Özgül, Murat Gültekin, Melike Abacıoğlu, Murat Tuncer, İrfan Şencan, "Radiation Oncology Facilities in Turkey: Current Status and Future Perspectives", *Asian Pacific Journal of Cancer Prevention*, (2011): 2159

istatistiklerin ışığında, radyasyon onkolojisinin gelişmişlik düzeyi bakımından büyük şehirler ve diğer kentler arasında büyük bir uçurum olduğu çıkarılabilir. Bu uçurumun kapatılabilmesi, Türkiye'nin Batı'ya ayak uydurabilmesi açısından önem taşımaktadır.

SONUÇ

Türkiye, radyasyon onkolojisinde, imkanları kısıtlı da olsa, zaman içinde yapılanların üstüne koyarak ilerleyen, bu sayede de azımsanmayacak bir gelişim süreci sergilemiş bir ülkedir. 2011 yılındaki bir araştırmaya göre 1985'te Türkiye'de 85 radyasyon onkoloğu varken bu sayı 2011 itibariyle 244'ü devlet hastanelerinde, 140'ı üniversite hastanelerinde, 62'si de özel kurumlarda olmak üzere toplam 446'ya yükselmiştir.⁵³ Türkiye'nin radyasyon onkoloğu yetiştirmedeki bu hızlı sayılabilecek artışı, onkoloji alanında yapılan yatırımların ciddiyetini de gösterir niteliktedir.

Çalışan hekim sayısındaki değişimin dışında, altyapıdaki gelişmelerden de Türkiye'nin kat ettiği mesafe göze çarpmaktadır. Lineer akseleratörler, –yüksek enerjili ışını kanserli bölgeye yönlendirmek amacı ile kullanılan tedavi cihazları- ilk çıktığı dönemde Türkiye'de bulunmamakta ve ABD'de dahi çok kısıtlı kullanılmaktadır.⁵⁴ 2011 yılı itibariyle ise Türkiye'de –çoğunluğu Ankara ve İstanbul'da bulunmak üzere- 146 adet lineer akseleratör bulunmaktadır.⁵⁵ Bu durum da Türkiye'nin gösterdiği gelişime işaret etmektedir. Ancak istatistiksel hesaplamalara göre, Türkiye'nin radyasyon onkolojisindeki gelişmişlik düzeyi göz önünde bulundurulduğunda en az 222 lineer akseleratöre sahip olması gerekmektedir.⁵⁶ Bu

⁵³ Göksel vd., "Radiation Oncology Facilities in Turkey".

⁵⁴ Prof. Dr. Nijad Bilge, Görüşme

⁵⁵ Göksel vd., "Radiation Oncology Facilities in Turkey".

⁵⁶ Göksel vd., "Radiation Oncology Facilities in Turkey".

istatistiksel verilerden, Türkiye'nin geçmiş yıllara göre büyük gelişimler kaydettiği ancak önünde hâla atılması gereken adımlar olduğu çıkartılabilir.

Sonuç olarak, Türkiye'de radyasyon onkolojisinin kurulması ve gelişmesi sancılı olarak nitelendirilebilecek bir sürecin ardından tamamlanabilmiştir. Bugün Türkiye'de radyasyon onkologları buldukları noktayı, Tefik Berkman, Reha Uzel, Nijad Bilge gibi büyük bir özveriyle Türkiye'de bu dalı bir anabilim dalı haline getirmeye uğramış kişilere borçludurlar. Radyasyon onkologları, ilk zamanlar Türkiye'de hiç bilinmeyen bir dalı, meslektaşları başta olmak üzere toplumun birçok kesimine açıklamak durumunda kalmışlardır. Sayılarının azlığı nedeniyle de bu tanınma ve kalifiye personel yetiştirme süreci başlangıçta yavaş seyretmiştir. Dernekleşmenin hızla gerçekleşmesi, kurumsal bir kimliğe kavuşulması, Türk Onkoloji Vakfı'nın kurulması ve sonrasında atılan adımlar ile günümüze uzanan sürece dönüp bakıldığında, Türkiye'de radyasyon onkolojisinin iyi bir düzeye ulaştığı söylenebilir. Hâlen kat edilecek uzun bir yol olmasına rağmen, bugün gelinen noktanın da azımsanacak bir seviye olmadığı ifade edilmelidir. Gerekli yatırımların yapıldığı doğru bir politikayla, Türk radyasyon onkolojisinin ABD ve Avrupa ülkeleriyle yarışacak seviyeye çıkartılabilmesi kesinlikle mümkündür.

KAYNAKÇA

- Berkman, Ahmet Tevfik. *Atatürk'ün 100 üncü Doğum Yılında Türkiye Radyoterapi Tarihine Genel Bakış (1933 - 1982)*. İstanbul: Yaprak Matbaacılık A.Ş., 1981.
- Bernier, Jacques. *1895-1995: A Century of Progress and Achievement*. ABD: ESTRO Yayınları, 1995.
- Bilge, Nijad. "History of Radiotherapy in Turkey". *International Journal of Radiation Oncology*. Cilt: 35. Sayı: 5 (1996): 1069-1072.
- Bilge, Nijad. Görüşmeyi yapan Erdoğan Efe Akmansu, Berkcan Gürel ve Yiğitcan Altun, Türk Radyasyon Onkolojisi Derneği Merkez Binası, İstanbul, 1 Kasım 2014.
- Canda, Şerafettin. "Prof. Dr. Hamdi Suat Aknar'ın ve çalışmalarının, ölümünün 70. yılında, Türk Tıp Tarihi açısından güncel önemi", *Türkiye Ekopatoloji Dergisi* 12 (2006): 3.
- Dinc, Maktav ve Seyfettin Kuter. "One Hundred Years of Radiotherapy in Turkey." *THE LANCET Oncology*. Cilt 5 (Ekim 2001): 631-633.
- Dinç, Gülten. "Friedrich Dessauer's (1881–1963) contributions to the development of radiotherapy in Turkey". *Journal of Radiotherapy and Oncology*, Sayı: 82 (2007): 239-242.
- Electrosense internet sitesi. "İyonize Radyasyon", Erişim Tarihi: 25 Aralık 2014. <http://www.electrosense.com.tr/genel-bilgiler/iyonize-radyasyon>
- Fırat, Dinçer. *20. Yüzyılda Türk Onkolojisine Bakış*. Ankara: Ofset Yayınları, 2001.
- Fırat, Dinçer. *Türk Onkolojisinin Öncüleri*. Ankara: Ofset Yayınları, 2001.
- Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi internet sitesi. "Radyasyon Onkolojisi". Erişim Tarihi: 22 Kasım 2014 <http://med.gazi.edu.tr/posts/view/title/radyasyon-onkolojisi-22074> .
- Ikeda, Hiroshi. "Structure of Radiotherapy in Japan" *Japanese Journal of Clinical Oncology* 31(2001): 133.
- İstanbul Üniversitesi Onkoloji Enstitüsü internet sitesi. "Tarihçe". Erişim tarihi: 18 Ekim 2014 <http://onkoloji.istanbul.edu.tr/tarihce/>.
- Kanser Dairesi Başkanlığı internet sitesi. "2013 Onkoloji Hizmet Ödülü Prof.Dr.Nijat Bilge" Erişim tarihi: 29 Kasım 2014. <http://kanser.gov.tr/daire-faaliyetleri/onkoloji-hizmet-odulleri/945-2013-onkoloji-hizmet-%C3%B6d%C3%BC1%C3%BC-prof-dr-nejat-bilge.html> .
- Koç, Nejat Özgül, Murat [Gültekin](#), Melike [Abacıoğlu](#), [Murat Tuncer](#) ve İrfan Şencan. "Radiation Oncology Facilities in Turkey: Current Status and Future Perspectives". [*Asian Pacific Journal of Cancer Prevention*](#). Cilt 12 (Ocak 2011): 2157-62.
- Kurtman, Cengiz ve Binnaz Çelebioğlu. "Radyoterapi ve Radyasyonun Tarihçesi". *Ankara Üniversitesi Dikimevi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Yıllığı*, Cilt 1, Sayı 1 (2000).

- Kuter, Seyfettin. “Türkiye’de Radyoloji Biliminin Kuruluş Tarihi: Radyoloji Enstitüsü, Radyoterapi Kürsüsü ve Kliniği, İstanbul Üniversitesi Onkoloji Enstitüsü Oluşumu (1895-2010)”. *Türk Onkoloji Dergisi* Ek Sayı 1 (2011): 1-26.
- Kuter, Seyfettin ve Aydın Çakır. “Türkiye’de Radyasyon Onkolojisi Merkezlerinin Coğrafi Bölgelere Göre Dağılımı, Kullanılan Radyasyon Verici Cihazlar ve İnsan Gücü”. *Türk Onkoloji Dergisi* 3 (2004): 87-96.
- Medical Tourism Corporation internet sitesi. “CyberKnife Cancer Treatment in Europe”, Erişim Tarihi: 6 Aralık 2014. <http://www.medicaltourismco.com/cyberknife-cancer-radiotherapy-overseas/>
- Türk Onkoloji Vakfı internet sitesi. “Türk Onkoloji Vakfı” Erişim tarihi: 20 Kasım 2014. <http://www.tov.org.tr/index.htm> .
- Türk Radyasyon Onkolojisi Derneği internet sitesi “Hakkımızda”. Erişim Tarihi: 17 Ekim 2014 <https://www.trod.org.tr/hakkimizda.php?id=13>
- Türk Radyasyon Onkolojisi Derneği internet sitesi. “Radyasyon Onkolojisi Tarihçesi”. Erişim Tarihi: 17 Ekim 2014 <https://www.trod.org.tr/content.php?id=127> .
- Ünsal, Mustafa. “Sağlık Bakanlığı Okmeydanı Eğitim ve Araştırma Hastanesi Onkoloji Kliniği Tarihçesi”, *Okmeydanı Tıp Dergisi* Ek Sayı 1 (2013).
- Varian Medical Systems internet sitesi. “Varian Medical Systems Introduces Radiotherapy Treatment Planning Courses at Leading Russian Cancer Center”, Erişim Tarihi: 6 Aralık 2014. <http://newsroom.varian.com/2012-05-30-Varian-Medical-Systems-Introduces-Radiotherapy-Treatment-Planning-Courses-at-Leading-Russian-Cancer-Center>

NİJAD BİLGE RÖPORTAJININ TAM METNİ

Öncelikle genel bir sorudan başlamak isteriz. Radyasyon Onkolojisinin ülkemize girişi nasıl olmuştur ve bu dalın geçmişini hangi tarihe kadar götürebiliriz?

Onkoloji Türkiye’de de bilinmeyen bir bilim dalı idi. 1962 yılında New York’un Upstate’inde, Buffalo şehrinde bir kanser hastanesi vardı. İsmi Roswell Park idi. Bu kanser hastanesi 360 yataklıydı 1960 yılının eylül ayında, ve bizim profesörümüz de orada Murphy isminde bir profesördü. Fevkalade iyi bir hekimdi ben de sırada baş asistan olarak gitmiştim Amerika’ya. Bir sene Albany Medical Center’da, bir sene de North Carolina’da, bir Profesör Mehan vardı onunla beraber çalışmıştık. Orada da araştırma yapmıştım. Ondan sonra da Roswell Park Hastanesi’nde radyoterapi yapıyordum. Eylül ayında bir konferans gününde dediler ki bir onkolog var bugün. “Ne demek onkolog” dedim. Kimse bilmiyordu. Profesör Murphy’e sordum. “Ben de bilmiyorum Nijad” dedi. Yani Amerika’da, hem de kanser hastanesinin radyoterapi şefi olan Profesör Murphy de bilmiyordu. Gidelim dinleyelim dedik. Onkoloji profesörü Rusya’daydı. Rusya’da 2000’e yakın onkoloji polikliniği kurulduğunu, bu polikliniklerde erken tanı için mücadele ettiklerini, erken tanı konulan vakarların da büyük bir kısmının yaşayabildiğini söyledi. “Siz onkolog musunuz?” diye sorduk, “Evet, ben onkoloji profesörüyüm.” dedi. Yalnız erken tanı meselesinde çalıştığımı söyledi. “Peki Rusya’da radyoterapi yapılmıyor mu?” dedim, “Var, radyoterapistlerimiz de var, radyodiagnostiklerimiz de var ama bir de onkoloji grubumuz var” dedi. “Peki cerrahlar?” diye sordum. “Cerrahlar da var, kadın doğumcular var, onların da kanserle uğraşan kısımları var ama bu daha mütevazı. Fakat onkoloji Rusya’da çok gelişmiştir.” dedi. Ben de o zaman iyi bir asistandım. 1960 yılında baş asistan olarak Amerika’ya gitmek üzere senato kararıyla bana iki senelik burs vermişlerdi. Ama kanser hastanesinde –o zaman dünyanın en iyi kanser hastanesiydi- o zaman lineer akseleratör vardı bizde. İki tane vardı, uzun devasa cihazlardı. O zaman Amerika’da da 5-6 taneydi, şimdi Türkiye’de dahi 40-50 tane var. Hem de 15 milyon elektronvoltluk, o zaman 4 milyon elektronvoltluklar vardı. Ben dedim ki “Ben de Türkiye’de kuracağım, demek ki erken tanı olanlar daha iyi yapıyormuş.” O zaman kemoterapi de ağır ağır gelişmeye başlamıştı. N-90 denilen bir ilaç var, bir de nitrojen mustard var. Roswell Park’da AB-132 diye karma bir ilaç yapılmıştı onlar kullanılırdı., onlardan da aldığımız neticeler vardı. Ben de orada bir tez yapmıştım, sonradan doçentlik tezi olarak kullandım Türkiye’de. Demek ki onun onkoloji fikri buradan geliyor, Rusya’daki bir profesörün Roswell Park’da konuştuğu konferanstan. 1963’ün sonunda Türkiye’ye geldim. Hocamız geri gelmişti, 132lerdendi. Yine profesörümüzdü ve “Yeni gelen arkadaşta tanıtayım, Amerika’da şu isimlerle çalışmıştır.” dedikten sonra ben de arkadaşlarla çalışmaya başladım her birisine yeni dozları öğretmeye başladım. Bizim hocamızın bize öğrettiğinin çok üstünde dozlarla tedavi ediliyordu Amerika’da hastalar. Orada öğrendim ki bizde radyoterapi çok daha geri imiş. Daha evvel Amerika’da çalıştığım yerde kobalt vardı, bizde kobalt da yoktu o zaman. Kobaltta öğrendiklerimiz zayıftı, ama daha sonra lineer akseleratörde çok şey öğrendik, dozların ne kadar önemli olduğunu öğrendik. Amerika’da kullandığımız doz, Türkiye’de kullandığımız dozun yaklaşık iki katıydı. Yalnız bizde vardı radyoterapi üniversitelerde – İstanbul Tıp Fakültesi’nde-. Geldim Türkiye’ye, tabi Türkiye’de ayrı bir dernek kurma meselesi var. Bu dernek kuruluşunu da Amerikan Kanser Derneği’nden aldığım uzmanlık nasıl yapılır derneğinin bütün tafsilatını daha beraber karıştırarak burada bir dernek hazırladım hocaya takdim ettim fakat hoca çok meşguldü, saat 1’den sonra muayenehanesine gidiyordu, onun için bakamamış. 3 ay geçti, 6 ay geçti, sonra baktım Cerrahpaşa’dan Bedii Gorbon’un kurduğu Kanser Derneği’nin yönetim kuruluna girmiş. “Nijad bakamadım ama, seninkine de ilerde bakalım, düşünelim.” dedi. “Peki, ama ben de profesör olacağım, ondan sonra kuracağım.” dedim. 1965’te doçent olmuşum, 1967’de de bir

muayenehane açtık. O zaman benimle beraber doçent olmuş Cevat Babuna vardı, bir tane de cerrahımız vardı, o da baş asistandı ama patolojiden geçmiş ikinci cerrahiye orada, bir de radyodiagnostikte birisini yanıma aldım o da Amerika’da yetişmiş bir arkadaşımızdı, Ahıskalı. Beraber muayenehaneyi idare ediyoruz ve orada ben bir tabela koymuştum. Tabelada diyordu ki “Onkoloji Kliniği Tümör Araştırma, Erken Tanı ve Tedavi Merkezi”. Tabii bu pek çok sorun yarattı. Bir kısmı benim arkadaşlarım olmak üzere pek çok doktordan, ayrıca hocalarımdan da telefon geldi. O zamanlar rektör olan Ekrem Şerif Egeli vardı, profesördü kendisi dahiliyede. O da telefon açmıştı bir gün; dedi ki bana “Nijad, sen bir muayenehane açmışsın. Onkoloji ne demek?”. “Tümör bilimi demek efendim” dedim, “Yani tümörün her şeyini kapsayan bir şey. Tanısından tedavisine, tedavisinden sonra da yaşama sürelerine kadar tetkik eden bir bilim dalı. Onun için böyle bir şeyin gelişmesini istiyoruz Türkiye’de.” diye ekledim. Fide Küley vardı –o da profesördü dahiliyede- telefon etti “Nijad, bir hastam görmüş seni, onkoloji yazıyormuş. Ne demek onkoloji?” diye sordu. Ona da anlattım. Sonra pek çok arkadaş alâkadar olmaya başladı, onkolojinin manasını öğrenmeye başladı. Fakat 1970 yılında profesör olmuştum. Radyoterapi daha radyodiagnostikten ayrılmamıştı, beraberlerdi. O zaman da Ankara Üniversitesi kurulmuştu, basit cihazla tedavi yapıyorlardı. Yani mesela cilt kanserlerinin tedavisi gibi en basit cihazlar -80-120 voltluk cihazlarla- tedavi yapıyorlardı. Bizde o zaman 400 kilovoltluk dönerdahi radyoterapi cihazı vardı. Ancak kobalt cihazı gelmişti, kurulması için yerler yapılıyordu ve 64 yılının başında da Türkiye’de ilk defa açtık kobalt cihazını. 64 ile 70 arasından sonra ben artık başladım, “Böyle böyle bir onkoloji var” dedim. Arkadaşlarıma anlatıyorum. Ben o zaman kemik tümörleri, cilt kanserleri, çocuk tümörleri ve ürogenital sistem üzerinde uğraşıyorum. Patoloji çok önemlidir bizde. İlk defa patolojiyle göndeririz orada teşhis koydururuz., bulgularımızla değil. O zaman bütün hastaların patoloji slaytlarını da istiyorum. Olmazsa muhakkak biyopsi aldırıyorum, öyle yaptırıyorum. Bunsuz teşhis koyduğumuz vaka yok, çok iyi tanıdığımız cilt kanserlerine dahi biyopsi yaptırıyoruz. Bir profesör arkadaşımız vardı, kendisi dış hekimliğine geçmiş. Bizde, patolojide çok iyi tanınmakla beraber, onlarla biraz kavgalı olduğu için dış hekimliğine geçmiş. Orada Profesör Melih Tahsinoğlu vardı, fevkalade dürüst, becerikli, çalışkan bir arkadaşımızdı. Onunla çalışmaya başladık. Bizim kemik, yumuşak doku tümörü vakalarımızı biyopsilerini getirttirir, bakar ona göre de tefsir ederdi. Böylece ilk onkoloji derneğini onunla açtık. “Var mısın?” dedim, “Varım, seninle beraber varım Nijad” dedi. Cevat çok iyi arkadaşım, beraber profesör olmuştuk, ona da söyledim –çok tanınan bir insandı İstanbul’da- “Ben de vardım Nijad” dedi. Bir Metin vardı bizde kemoterapide çalışırdı. İlk çalışmalarını benim isimle çıkarmıştır. İlk benimle beraber olmak üzere 10’a yakın çalışması yayınlandı, sonra gelişti. Türkiye’nin ilk kemoterapi doçenti olmuştu ama medikal onkoloji ismiyle değildi, o zaman kemoterapistti. Metin de bizim muayenehanede çalışıyordu, vakarımızın kemoterapilerini de ona yaptırıyoruz. Ama daha 1974 yılına yaklaştığımız sıralarda bir tane de profesör vardı pediatriye o da hematologdu, ama onkolojiye yakın bir insandı. “Onkolojiye bilgin yok ama ne dersin?” diye sordum. “Hematoloji profesörü olarak bir de onkoloji uzmanlığını almak isterim” dedi. “İyi, o zaman seni de alıyoruz” dedim. Bir de o zaman Cerrahpaşa’dan 1974’te doçent olan bir arkadaşımız vardı. Nurettin Sözen, o da meşhur oldu sonradan, İstanbul Belediye Başkanlığı’nı yapmış bir insan ama o zaman doçent. Bir de onu aldık. Böylece 5 kişilik bir yönetimle 1975 yılının 14 Mart’ında derneği kurduk. Herkes bize telefon ediyor diyorlar ki, bir dernek kurmuşsunuz –ben de başkanım- nedir onkoloji? Tıpta onkoloji mi var diye soranlar oluyor. Tabii o esnada fevkalade yoğun bir ilgiyle karşılaştık ve böylece ilk onkoloji derneğini kurmuş olduk.

Hazır dernek hakkında konuşurken, dernekleşmenin faydaları ne olmuştur?

Dernekleşmenin çok büyük faydaları var. Bir kere bu kurduğumuz derneğe pek çok üye geldi. Neden? Çünkü bizde cilt kanserleri, akciğer kanserleri, kadın hastalıkları tümörleri, serviks kanseri, andromedrum kanseri, over tümörü, böbrek tümörleri, gastrointestinal sistem tümörleri, beyin tümörleri. Yani çok miktarda tümör vakamız vardı. O zaman 3000 tane yeni vakamız gelirdi. Bu 3000 vakanın içinde –muhtelif bunlar- en çok akciğer kanserleri ve meme kanserleri vardı. Bunun İstanbul’da bulunan pek çok klinikte, Cerrahpaşa’dan o zaman daha Marmara Üniversitesi kurulmamıştı, Şişli Hastanesi’nden, Yedikule Kemik Hastanesi’nden pek çok müracaatlar oldu. “Bizler akciğer tümörleriyle uğraşyoruz, ben kadın doğum tümörleriyle uğraşıyorum. Lütfen beni de kabul edin” deniyor. Böylece ayrı ayrı komisyonlar kurmaya başladık, mesela Kemik Hastalığı ve Yumuşak Kısım Tümörleri Komisyonu kurduk. Onun başına bir arkadaşı geçirdik. Biz seçiyorduk yönetim kurulunda, söylüyorduk seni seçtik, lütfen şu şu işleri yap. Eline bir liste veriyoruz. Çok hızla başladı. Akciğer kanserleri, gastrointestinal kanserler, jinekolojik tümörler. Ayrı ayrı komisyonlar kurduk ki ; bunlar çalışmaya devam ediyordu ve bizde de konferanslar, toplantılar yapıyordu. Her gün 1 veya 2 kanser grubunun toplantısı vardı. Demek ki o zaman 10 kadar toplantı yapabiliyorduk, yaklaşık 10 tane komisyonumuz vardı. Haydarpaşa Numune Hastanesi’nden de gelenler vardı ve böylece bu komisyonlar vasıtasıyla Türkiye’de ilk kez İstanbul’da pek çok hekimi dahil ettik ve toplantılar yapmaya başladık. Ne yapıyorduk? Getiriyorlardı vakalarını,- medikal onkologlar, cerrahlar, radyologlar ve patoloğların da iştirak ettiği küçük komisyonlar vardır şimdi her hastanede- biz de hastaneler arasında bir toplantı olarak düşünüyorduk ve böylece 20 yıl devam etti bunlar. Sonradan ne olduğunu anlatırım. Bu dernekler vasıtasıyla doktorlara anlatabildik. Akciğer kanserleri grubunu Yedikule Hastanesi’yle yapardık. Jinekoloji bütün Cerrahpaşa’nın, Çapa’nın, Haydarpaşa Numune’nin ve Şişli Hastanesi’nin gelen doktorlarıyla yapardık. Sonra yavaş yavaş İzmir, Samsun, Adana derneğin şubelerini kurduk. Böylece onlar da oralarda komisyon kurup çalışmaya başladılar.

Peki Hocam Türkiye’de onkolojinin tıp fakültelerine girişi nasıl oldu?

Şimdi tabi biz onkolojiyi kurduktan sonra ismimizi radyasyon onkolojisi almak için uğraşıyorduk, radyoterapi olması, 73 yılında bizim ismimiz radyoterapistti artık ve anabilim dalı olduk. Bilim dalından anabilim dalına geçmek zordur. Bilim dalı bir fakültenin genel kurulunda kabul edilir, rektörlüğe gönderilir, rektörlükte senatoda kabul eder ve olur. Ama anabilim dalı ayrıdır, anabilim dalı içsassalıdır(?) bunun için napılır? Senatodan sonra muhakkak YÖK’e gider; o zaman Üniversiteler arası kuruma giderdi. YÖK’e gider, YÖK kabul eder ama Sağlık Bakanlığı’na da gönderir çünkü Sağlık Bakanlığı ihtisas şeylerini veren şey; Sağlık Bakanlığı’na gönderilir Sağlık Bakanlığı kabul eder ve bize bildirir kabul edilmiştir diye. Şimdi anabilim dalı olmak zordur fakat bilim dalı olmak kolaydır onun için ilk defa biz medikal onkolojide çalışan o zaman onkoloji demiyoruz tabi adını kemoterapide çalışan bir arkadaşımız doçent, çok becerikli bir arkadaşımızı; onu almıştık çünkü bizdeki Metin ilk kemoterapist Türkiye’de: İlk kemoterapist olan Metin Aral Bey İşçi Sigortaları’na gitmişti. Bizim 1975’e açılmış olan İşçi Kortaları grubumuz vardı. Orada radyoterapi de kuruldu bir de medikal onkoloğa ihtiyaç vardı. Metin’i de oraya gönderdik. Metin’i gönderdiğimiz için biz kemoterapistsiz kalmıştık hemen müracaat ettik yahu dedik ki dahiliyeden kimler var. İşte dediler hematolog var aldık hematoloğu, onu yetiştirdik iki sene sonra dedik ki sen kemoterapist oldun ama senin adını medikal onkolog koyalım. Getirdik, dahiliye uzmanlarını alıp iki sene bizlerle yetiştikten sonra ona medikal onkolog olma şansını veriyorduk. O zaman medikal onkologu ilk onu yaptık. Medikal onkolog olan bu arkadaşımız 1980 yılına kadar hizmet etti bize. 1980’den sonra başka değişiklikler oldu ama böylece ilk medikal onkolojiyi küçük bilim dalı olarak dahiliyenin yan bilim dalı olarak kullandık fakat dedik ki dahiliyecilere bizde kalsın çünkü kanser vakaları bize geliyor bizde kalsın ama sizin üyeniz olsun. Tamam dediler o arkadaş böylece bizde ilk medikal onkolog Türkiye’de bu arkadaş hematologdu. Sonra ne oldu?

Kanser toplantılarına gidiyoruz, Fransa'da Tokyo'da Hawaii'de, Amerika'da, Almanya'da, İspanya'da, İtalya'da ve İngiltere'de olan kanser kongrelerine gidiyorduk. 1979 yılında ilk defa Avrupa Onkoloji ve Radyoterapi Derneği kurulması için de bana davetiye gönderdiler gittim ben oraya, kurucu üye olduk. İtalya'ya gittik, orada çok iyi arkadaşlar vardı onlarla görüştük falan ve o zaman Avrupa'da en yaygın olarak benden birkaç yaş küçük olan arkadaşları da başa getirdik. Böylece Avrupa Onkoloji ve Radyoterapi Derneği kurulmuş oldu. Amerika'da 1976 yılında kanser hastanelerinde ki bitanesin de Phil Brubby'nin başında bulunduğu Buffalo'daki kanser hastanesiydi, o kanser hastanesinde radyasyon onkoloğu ve radyasyon onkoloğunun yanında da medikal onkolog bulunabilir diye bir genelge çıktı. Ondan sonra Amerika'da başladı medikal onkologlar yani dahiliyecilerden sonra iki sene bizlerde etüt yapıp ondan sonra da imtihana giriyorlardı ve medikal onkolog olmaya başladılar. Demek ki onlar 76 yılında Avrupa'da 79 yılında kuruldu bu dernekler.

Sonra yavaş yavaş bu dernekler küçük grupların, bizim kurduğumuz komisyonların haricine çıkmaya başladı, mesela Jinekolojik Onkoloji Derneği kuruldu, mesela Akciğer Kanseri Derneği kuruldu. Bir tane Türkiye'deyken İzmir'de, Adana'da, Samsun'da Ankara'da dernekler kurulmaya başlandı. Bu dernekler kuruldukça bizden kopmaya başladılar artık. Yani o kadar çoğaldı ki biz 1995 yılında aşağı yukarı 80'e yakın radyoterapist vardı 20 tane falan da medikal onkolog vardı. Ama ondan sonra çoğaldık çok. Hastaneler radyoterapist alırken bir tane de medikal onkolog almak için müracaat ettikleri vakit yoktu ama yetiştirin dediler asistan verdiler bize dahiliyecileri, bizden yetiştirdik İzmir'de yetişti Ankara'da yetişti bunlar geldiler. Böylece medikal onkologlar ve radyasyon onkologları çoğaldığı sırada jinekolojik onkologlar da çoğaldı. Akciğer kanserleri uzmanları onlara mesela takat ismini verdiler falan yani Türk Akciğer Onkolojisi Grubu diye fakat akciğer kanserlerine pek uyduramadılar o yüzden akciğer kanserleri dediler onkolojik araştırmalar yapmaya başladılar sonra yenilerde klinik onkoloji kuruldu bundan 3 sene kadar evvel. Bir onkoloji araştırma derneği kuruldu o da kasım'ın 6'sında Antalya'da altıncı kongresini yapacak. Demek ki yavaş yavaş bizim kurduğumuz komisyonlar Türkiye'de, mesela kemik tümörleri için. Dedim ki neden kemik ve yumuşak doku onkolojisi derneği kuruyorsunuz bunun üzerine onu da kurmak için başladılar. Ama ben artık yokum, yaşım ilerledi dedim, siz kuracaksınız dedim, kuruyorlar. 1980 yılında bir askeri devrim oldu biliyorsunuz, hepimiz karşıydık ama oldu. YÖK geldi bizim rektör istifa etti sonra alzheimer hastalığından Prof. Dr. Haluk Alp vefat etti. Bu askeri devirde onkoloji için biz Sağlık bakanlığında bir kanser konseyi kurulmuştu ben de kanser bilimi konseyi başkanıyım. Teftiş ettim 1980'nin başlarında dedim böyle böyle bir radyasyon onkolojisini kurmak istiyoruz ama böyle yerlerden geçiyor lütfen evvela sağlık bakanlığına kabul ettirelim dedim Sağlık Bakanlığı'na sunayım dedim, sordu biz 30 kişilik bir kanser kuruluyduk o zaman hepsi de müspet cevap verdiler, tamam kurduk. Sağlık Bakanlığı'ndan kurduk ama dediler ki her üniversitenin kurması lazım bunu. Ama derken eylül ayı geldi ve bu askeri darbe oldu ve bitti o. Yeni düzen. Yeni düzende YÖK'e müracaat ettik. Ama sağlık bakanlığı o zaman hepsi askerlerin elinde ben Bülent Paşa'yla yakın oldum. Dedim böyle böyle bir onkoloji kurduk ama yarıda kaldı bu. Radyasyon onkolojisi anabilim dalını kurabilmek için lütfen bana yardım edin. O da bahriyelileri çok severdi ben de Bahriye'de askerlik yapmıştım oradan pek çok komutanı tanıyorduk bana dedi Nejat Bey ben de size yardım edeyim dedi ama yardım edemedi. Dedi ki YÖK'ten alın bir karar. Peki dedim YÖK'e müracaat ettim o zaman da Hacettepe'nin rektörü olan meşhur İhsan Doğramacı hastaydı. Gittik Doğramacı'ya ya dedik ki böyle böyle lütfen biz geri kaldık. O zaman kim vardı, Reha vardı, Reha'ya diyordum ki yahu bizimle meşru ol ben yalnız gidiyorum Ankara'ya sen de ver, Necati sen randevularını al ben de geleyim. İşte İhsan Doğramacı'ya böyle gittik İhsan Doğramacı dedi ki "Ben üniversite kanunu hazırlamıştım eskiden 6 sene Amerika'da kaldığım esnada radyoloji/radyodiagnosi/radyoterapi olarak orada geçiyor ben de ona göre hazırlamıştım." Bizim radyoterapi ana bilim dalından bilim dalına düşmüştü. Bunun hazırladığına göre tabi

böyle bir şeye bizim razı olmamız mümkün değildi ana bilim dalından bilim dalına düşmek, ne yaptılar? Hemen YÖK'E müracaatımız üzerine YÖK'te bizi tanıyan iki kişi vardı bu iki kişiyle ahbab oldum bir tanesi benim eski doçentliğime giren bir beyefendi. Ötekisi de bir veteriner hekimdi kendisi Amerika'da kalmış mesane kanserleri üzerine çalışmış falan öyle biri. O sırada ben de bir kitap buldum, Philip Ruby'nin 1975'te yazılmış kitabını tercüme ederek yani bazı kısımlarını ben yaptım bazı kısımlarını arkadaşlarım tercime ederek bir kitap hazırladık, ilk radyasyon onkolojisi diye çıkarttık onu. Bu radyasyon onkolojisi kitabını gören iki arkadaşımız dönüşlerle yahu neler oldu bak onkoloji kuruldu Türkiye'de ama bizim haberimiz yok. Ben de o sırada müracaat etmişim dediler ki gel bize bir konferans ver. Peki dedim iki defa gittim orada, YÖK'te konferans verdim. Bana sorular sordular onkolojiyle ilgili pek çok cevaplar verdim. Peki dediler ikinci defa bunu yapabilir misin ikinci defa da gittim. Ondan sonra da kabul ettiler. Yani radyasyon ana bilim dalı kurulması için kabul etti YÖK. Kabul ettikten sonra bize bildirdi, 1983 te eylül ayında radyasyon onkolojisi ana bilim dalı kurduk. Biz kurduk diğerlerini de kurun diye yazdık arkasından kurdular. Ama askeri idare o zaman benim doçent yaptığım Yücel diye birisi vardı Yücel, annen tanır. Yücel bey askeri kısmın başındaydı radyoterapinin başındaydı askeri birlik gelince meşru olmaya baladı. Yücel öğreniyor bu YÖK'ün kurduğunu, öğrenir öğrenmez de hemen gidiyor eylül ayında diyor ki ben radyasyon onkolojisi adını almak istiyorum veriyorlar. Bize gelişi eylül ayında olduğu için biz de eylül ayında kurulduk. Ama ondan sonra da bütün Türkiye'ye yayıldı bu, üniversitelere yayıldı böylece radyasyon onkolojisi ana bilim dalı olduk. Ama ihtisas meselesi ayrıdır. Türkiye'de ihtisas için de ayrıca bir karar almak lazım. Radyasyon onkolojisi ana bilim dalından ihtisas alanlara bunu nasıl ihtisas beyannamesi var mı diye sorarlar yoksa alamaz derler. Onun için müracaat etmiştik askeri idare beni çağırdı gittim oraya güler yüzlü paşanın huzurunda 3 tane generalle beraber 4 kişi anlattım onkolojinin ne olduğunu ve YÖK'ten geçtiğini bizim üniversitenin senatosundan geçtiğini, ben de senatodayım o sırada. Böylece diyorum ki bir de bunun sağladığı imtihan tüzüğünü çıkartın lütfen. Dediler ki bana YÖK'ten askeri idareye de müracaat et. Bizim ki kafi gelmiyor tüzük için muhakkak askeri idareden de kabul edilmesi lazım. Askeri idareden de böylece kabul ettirerek radyasyon onkolojisinin ana bilim dalı tüzüğünü çıkartmış olduk. Böylece sorunuza cevap verdim kısaca.

Hocam, onkolojinin Türkiyede artık anabilim dalı olduktan sonra ilk yıllarda hastaların onkolojiye karşı nasıl bir tutumu oldu?

Vallahi çok iyi oldu; çünkü hastalar, onkolojiyi tabii en bilmeyen hastalardır. Ama 75'ten itibaren bize gelen hastalar onkolojinin anladılar manasını. Ben 1978 yılında Radyoterapinin başkanı oldum. Yani ne kadar eski diyeyim, 78,88,98,108... 26 yıl evvel, şey 36 yıl evvel Radyoterapinin başkanı olarak seçildim. Çünkü, Radyasyon Onkolojisini kuramıyoruz ki. Sağlık Bakanlığından izin almak lazım. Sağlık Bakanlığına gittik işte anlattığım gibi, aldık, oldu. Ama Radyasyon Onkolojisi ancak 83 yılında ağustos ayında kabul edilebildi, biz de eylül ayında kurduk. Sizin sorunuzdaki nasıldı? Bir defa daha söyler misiniz?

Hastaların tutumu ne şekilde oldu? Yani hastalar yeni bir dal karşısında...

Ha, hastalar çok memnun oldular bu kuruluşa karşı. Çünkü, neden? Biz mesela tümördür diyorduk. Tümör deyince hasta anlamıyor. Habis tümör mü, selim tümör mü? "Bu tümörler", diyoruz tedavi olabilir. "Sizinki erken evrededir, tedavi olabilirsiniz." Erken evre olan kanserler, yüzde 70 ile yüzde 95 oranında 5 sene sonrasına kadar hiçbir kemoterapi, radyoterapi, cerrahi kullanılmadan yaşayan hastalardır. Meme kanserleri hariç. Bütün vakalarda 5 sene geçtikten sonra hakkında karar veririz. Deriz ki iyileşmişlerdir. Hastalara gayet kolaylıkla izah edebiliyoruz. 5 sene geçmiştir "kurtuldun, çok şükür, bundan sonra 2 sene sonra gel tekrar kontrole" diyebiliyorduk. Hastalar onun için çok memnunnardı. Yani hastalara değil de hasta sahiplerine söylüyorduk. Bunun kanser manasına geldiğini ama siz yine onkolojik tedaviye şey

yaptığınızı her tarafta gördük ki kanser değil artık onkolojik hastalıklar grubuna dahilsiniz. Hasta öyle biliyor. Ama hastaların birçokları tabii ilim bakımından ileri, mühendis,avukat, doktor vesaire, onlara anlatmak mecburiyetindedesiniz. Ama halka anlatmak mecburiyetinde değilsiniz, hastanın sahibine anlatmak... Karısına, çocuklarına, anasına, babasına, onlara anlatmak lazım diye diyorum kanser olduğuna. Onkolojiyi halk çok iyi karşıladı. Şimdi herkes biliyor onkolojinin ne olduğunu yani en ufak bir görüşme esnasında halka söylüyorum “Ben onkoloğum” diyorum, “Haa” diyorlar “kanser değil mi?” diyorlar, “Evet” diyorum. Yani halktan pek çok insan, lise mezunu olsa olmasa da onkolojiyi biliyor. Evet.

Radysayon onkolojisini, anabilim dalını kurarken maddi açıdan zorluklarla karşılaştınız mı?

Tabii. Şimdi Ankaraya gidip geliyorum. Bir sürü masraf ediyorum. Onları ne yapmak lazım? Herhalde bir yerden almak lazım değil mi ama ben bir kuruş dahi ne kurduğum derneklerden, ne kurduğum vakıflardan para almadım. Her defasında cebimden ödedim. Ama dernekler zaten, tıbbi dernekler biliyorsunuz bilimsel derneklerdir. Bunlar da halktan yardım göremezler. Yalnız hekimlerin verdiği aylıklarla geçinirler veya senelik verilen para. Bizim derneğimiz de öyleydi ama çok ihtiyacımız vardı. Mesela enstitünün muazzam bir yenileme ihtiyacı vardı. Nasıl yaptırırız diye düşünmeye başladık. 1986 yılında İstanbul Üniversitesini Onkoloji kürsüsünün müdürlüğüne tayin edildim. Şimdi, hiçbir şey yoktu. Ayrılmıştık Radyodiyagnostik şeye gitmişti, yeni binasına gitmişti. Biz kendi binamızda kalmıştık Radyoterapi; ama onlar gittikten sonra boşalan yerleri ne yapacağız, işte o sırada rektörlüğün kabulüyle ben Onkoloji enstitüsünün direktörlüğüne geçince yaptırılmam lazım geldi. Para yok. Tabii halktan yapabilmek için de bir vakıf kurmak lazım. Bir vakıf kurdum. Onkoloji Vakfı, Türk Onkoloji Vakfı. Türk Onkoloji Vakfı 1989’da kuruldu. Ama ben daha evvel aldığım yardımlar bir doçent profesör arkadaşına, Gökhan diye bir profesörüm vardı, çok beğendiğim iyi bir çocuktü, ona hesap tutturarak bütün yardımları sağladım. Hem tamir ettirdim bütün binayı, baştan aşağıya. Müzik, güzel bir müzik setleri kurdum her odaya, ayrı ayrı. Ama müzik seslerinden alaturka değil, daha ziyade alafranga müzik, tangolar vesaire, bazen aryalar... Bunları halkda dinletirdim. Tabii bunlar için büyük para lazım geliyordu. Ondan sonra da Onkoloji Enstitüsünde daha başka yerler de var. Onkoloji enstitüleri yalnız Radyoterapi, Cerrahi filan değil ki. Cerrahi de tabii var. Cerrahi de kurduk orada. Sonra Onkoloji enstitüsünü içerisinde araştırma yapılacak yerler var. Neler var? Tümör nasıl teşekkül eder? Tümör teşekkülünü nasıl kolay anlayabiliriz? Erken tanı nasıl konur? Prognoz nedir? Etiyoloji nedir ? Yani hangileri sebep olur kansere, hangi durumlar kanserin olduğunu gösterebilir bize erkenden? Bunların her birisini araştıran moleküler onkoloji, onkoloji biyolojisi, efendim, onkoloji değil de radyoterapinin fiziği... Tabii fizik de çok önemli. Onun için o günkü fizikçileri daha iyi yetiştiren bir yer de kurmak lazım Onkoloji enstitüsünün içerisinde. Hemen bize bir hayli şey verdiler tabii, yalnız Hacettepede ve İstanbul üniversitesinde kuruluydu, bu şey onkoloji enstitüsü. Onun için bir hayli kadro vermişlerdi. Bu kadrolara tayinleri yaptırđım. Böylece esas temelini de bizim kadın doğum kliniğinin boşalttığı binanın bir kısmına aldım. Ayırdım, oralara yeni laboratuvarlar kurduk. Fevkalade iyi bir düzenle çalışmaya başladık. En iyi çalışan yerlerimizden bir tanesi de bu moleküler biyoloji, onkolojinin biyokimyası vesairesi üzerindeki bilim dallarıdır. Bunlar meşhurlardır yani Ankara’dan da Hacettepe’den de çok meşhur bir arkadaş çıkmıştır. O da bize yardım etti. Dört kanser, yani on altıya çıktı şimdi kanser toplantıları. Benimki zamanında 9 tanesinde, ben 4 tanesinin başkanıyđım. Kanser şeyinin pardon kongresinin başkanlığını yaptım 4 sene. Bunlar için de paraya ihtiyaç var tabii. Kurabilmek için. Ondan sonra gelen parayı nereye sarf edeceksiniz? Bu gelen parayı oturup enstitünün gelişmesi için sarf ettim. Sonra bu vakıf için sarf ettim. Şeyde bir vakıf kurduk, Yeniköy’de bir vakıf kurduk. Vakıf merkezi kurduk. Orası çok iyi çalışır. Şimdi, erken tanı için de orasının verdiği karar üzerine bir komite kurdum. Bu komite ile bir de kadınlar ekibi kurdum.

Böylece başlayacağız inşallah yakında. Erken tanıyı ancak şimdi yapabiliyoruz. Yani vaktiyle kurdum, meme kanserlerini kurdum; fakat 1995 yılıydı, bir infarkt geçirdim, Türkçemi unuttum. Üç ay hiç Türkçe konuşamadım. Üç aydan sonra, tabii ayrıldım hemen enstitü müdürlüğünden, fakat Radyoterapinin anabilim dalında kimse yoktu. Radyasyon Onkolojisinde benden başka kimse yoktu. Çünkü enstitü kadroları vardı, onlara tayin ediyordum. Enstitü kadrosu çok daha fazlaydı. Benim profesör olanları hemen oraya tayin ediyordum. Böylece, bir tane dahi profesör yoktu benden başka. Ben Radyasyon anabilim dalının başkanıydım. 22 yıl kadar yaptım böyle. Ondandır 1996'da da emekli oldum. Emekli olduğum vakit hala konuşamıyordum. Sonra Amerika'ya gittim, 8 sene kadar kaldım. Bir sürü kurslar aldım, bilmem neler aldım filan yani biraz Türkçem iyileşti. Siz şimdi gördüğünüz kadarıyla işte. Şimdi, mesela eski kurduğumuz vakıfta bana imkanlar veriyor. Şimdi diyor kurabilirsin. Halbuki 1995'te kurabilirdik, 94te, 90'da kurabilirdik. Ama kurduğumuz her şey maalesef alakasızlık yüzünden maha uğrayabiliyor. Şimdi nerede var diye soralım. Erken tanı polikliniği... Sağlık Bakanlığı'na gittim. Ankara'da bir hastanede var, ufak. Neler? Kadın doğumcu kadın kısmına bakıyor, akciğerci akciğer kısmına bakıyor. Mesane tümörlerine, prostat tümörlerine bir ürolog bakıyor filan. Yani böylece bir insan çıkıp da bir erken tanı polikliniğine gittiği vakit bir kişi tarafından muayene edilemiyor. Bunun için de Sağlık Bakanlığı'ndan bir karar çıkması lazım ve Sağlık Bakanlığı tarafından böyle bir ihtisas dalının da olması lazım geliyor. Yani bir radyoterapisti veya bir medikal onkoloğu öyle yetiştirmeli ki, bir kişi tarafından bütün muayeneler yapılsın, neticede erken tanı konabilsin. Yoksa mümkün değil. Şimdi onun için mesela Bakırköy'de var. Bakırköy'de gittim baktım ama ooo, her bir daldan birisi geliyor, ötekisi bilmem tayin ediliyor, o ötekisi geliyor. "Peki ne yapıyorsunuz ya" dedim. "Efendim" dediler "burada" dediler "Sağlık Bakanlığı'nda biraz işler yavaş yürür ancak biz biraz çalışıyoruz öğrenir gibi oluyoruz, başka yere tayin çıkıyor veya enstitünün içerisinde veya anabilim dalı içerisinde beni başka bir yere tayin ediyorlar, ben gidiyorum başka birisi geliyor, o alakadar oluyor filan. Böylece karman çorman gidiyoruz." diyorlar. Ben halbuki bir ihtisas dalı yaptırmam lazım. Onkolojinin ihtisas dallarından birini erken tanı... Bunun yapılması Türkiye için lazımdır. Türkiye'nin hastalarının çoğunlukla 3. evre, 4. evre gelir. Bunları daha evvel muhakkak senede bir defa kontrol etmek lazım. Kanser yavaş büyüyen bir hastalıktır. Kanser olur birkaç hücre; fakat 2-3 ayda bir bölündükleri için ve en aşağı 4 milyon hücre olduğu vakit yarım santim çapına ulaşabilir. Bu da 5 sene geçer. Hematolojik kanserler 3 senede, ama diğer kanserler 5 senede ancak yarım santim çapına kadar büyür. Yani bunları anlatmak lazım halka. Benim erken tanı da bir kitabım var. Amerika'da yazmıştım İngilizce. Sonra geldim buraya çevirdim ama kızlarım yardım ettiler sağolsunlar, onların Türkçeleri filan da iyiydi benden. Ve artık Türkiye'de de 2008 yılında ama uğraşmadım; çünkü kafam yerinde değildi. Ama yazıya geldiğim vakit yazabiliyordum. Yazıyı yazdım fakat tercümesini yapamadım. Çocuklarım hepsi gayet iyi İngilizce biliyorlardı onun için tercüme ettiler onları Türkçeye. Ben de onların Türkçelerine yardım ettim birazcık. Böylece verdik; erken tanı nasıl konur, erken tanı için kanser nasıl gelişir... fakat uğraşmadım, tümörle de uğraşmadım. Bu senelerde birazcık aklım başıma geldi. 3 sene evvel annemle bir doçentlik imtihanında bulundum. Gittiğimde kliniğe "Oo hocam hoşgeldiniz" falan filan dediler. "Bizim bir şeyimiz var, lütfen bir duyun, bir girin" dediler. Girdim baktım annem de vardı. O, o gün birazcık kafam yerine gelmeye başlamıştı. Son iki senedir iyiyim. Yani bunu kaçırdık, yapamadık, kuramadık, erken tanıyı Türkiye'de yapamadık. Amerika'da pek çok enstitüde bu şekilde yetişmişler var. Amerika'da aşağı yukarı 120'ye yakın enstitü modeli var, 120'ye yakın. Her yerde kanser grubu var. Amerika geç öğrenmiştir ama onkolojiyi fakat sonradan çok alakadar oldu. Çok araştırma yapılır.

Şimdi de çok iyi bir yerde dolayısıyla.

Çok iyi bir yerde. Ama kanserin öyle kolay kolay şeyi yapılamaz, netice alınamaz. Neden? Erken tanı konmadığı için. Bizde öyle. Ayrıca, kanser 5 sene geliştiği için birinci sene muayenede hiçbir şey görmezsin, ikinci sene de görmezsin, üçüncü sene de görmezsin. Üçüncü seneden sonra birazık görebilirsin. O yerde bir parlaklık görebilirsin radyolojik olarak. Onu nasıl değerlendirmek lazım? İşte onu da bir radyoterapist veya bir medikal onkolog kendi ihtisaslarından sonra, bir de bunun 6 ay bir çalışmasını yaptıktan sonra erken tanıya gidebilir. Erken tanıyla ancak kanserin önüne geçebiliriz. Ama iyileştirme... Bakınız 1963 yılının başında MD Anderson Hastanesi vardır Amerikada, şimdi en büyük kanser hastanesi Amerikanın, dünyanın en büyük kanser hastanesi. MD Anderson Hastanesinde grup var, fevkalade bir grup. İyi çalışıyorlar. Onlar diyorlar ki bu erken tanının yanında bu biyolojik markerları, bu biyolojik markerlar fevkalade önemli, yani kanser çıkmış bir yere değmiş diyelim tracheada öksürük yapmış, nefes darlığı yapmış, bir gün kanama yapmış mesela bunlarla değil de acaba hücrelerin nasıl değiştiğini, hangi hücrelerin kimlerde bulunduğunu, anadan babadan geçenlerde ne gibi değişiklikler olduğunu, bunlara karşı hangi hücrelerin kullanılacağı üzerinde biyologlar çalışıyorlar ve Türkiye’de de 3-4 yerde var. Biyoloji kuruldu ve gelişti de bir hayli. Böylece yeni trendlere girmelerine rağmen 1963 yılında bir kanser kongresi vardı ve MD Anderson’a gitmiştim, Roswell Park’tan beni gönderdiler oraya. Gittim orada bir baktım onların düşünceleri fevkalade farklı. O kadar yeni şeyler buluyorlardı ki immunology kısmı fevkalade gelişmişti. İmmunology yeni bir şey teşekkül ederken onun teşekkül etmesine mani olan, eski organlarımızdan üretilen ilaçlar veya bazı ifrazatlar ile o gelişme durabilir. Bunun için bunun adına immunology deriz yani bağışıklık. Bağışıklığı fevkalade iyi bir hale getirmiş olan MD Anderson Hastanesi’nin başkanı konferans sonunda çıktı dedi ki “Kanser davası artık sona yaklaşmıştır. 20 sene sonra hepimize güle güle diyecek. Bu memleketlerde artık kanser olmayacak”. Ben güldüm. Dedim ki “Bu buluşlar zannetmeyin ki kanser tedavisini iyileştirir. Biraz iyileştirir ama hala kanserden kurtuluş olamaz. Çünkü her yapılan şey kanserin ancak yüzbinde birini ikisini buluyor her defasında. Acaba ne zaman olur, belki 200 sene sonra 300 sene sonra olur. Yani kanserin sebepini bulabilmek mesela sigara içmezseniz %90 oranında akciğer kanseri teşekkül etmez. O doğru. Bir sürü radyoaktif maddeler var. Oturduğumuz yerin yanında, toprakta veya bir ticarethanenin fabrikasında üretilen şeyler arasında kanser yapıcılar var. Bunların etkisi %1-2. Radyasyonun tümör yapmada oranı %1 belki. Fakat esas şey tabi akciğer kanserinde mesela mesane kanserinde mesela sigaranın yaptığı kötü tesirler, kanserojen maddeler. Buna rağmen adamın 20 sene sonra bu bağışıklık sebebiyle “Kanser artık ortadan kalkacaktır.” dediğini 1983 yılında yani 20 sene sonra bitirecektik sözüm ona. 1985 oldu 1990 oldu ben kendisine bir yazı yazdım. Bir cerrahi profesörüydü ama değişmiş ver yerine başkaları gelmişti. Bana yazıyorlar diyorlarki böyle böyle diyorsunuz ama bu değişti biz cevabını verelim: “Bunun üzerinden 100 yıl daha çalışılır. Bu bağıllıklıkla halledilecek gibi değil.” Avrupa Onkoloji Grubu’nun başına getirdiğimiz bir profesör 1993 yılında istifa etti. Londra’daki en iyi kanser kısmından istifa etti. Genç yaşında ayrıldı 55 yaşında falandı. Niçin ayrıldın diye soranlara şu cevabı vermiş: “ Ben sebebi bilinmeyen ve iyileştirilmesi güç olan bu şeyle artık uğraşmak istemiyorum. Başka konularla hayatımı geçireceğim. Yani kanserden kurtuluşun artık olmadığını anladım.” Kanser o kadar bela bir hastalık. Onkoloji kurulmasıyla çok daha gelişildi tabi. Onkoloji Enstitülerinin içinde kurulan yeni bilim dallarıyla gellişti. Mesela bağışıklık. Her sene binlerce yazı çıkıyor. Her sene biyolojik markerlar için en aşağı 20-30 yazı çıkıyor. Yani bunlar birazcık birazcık bazı yerlerini geçebiliyorlar. Ama kanserin nasıl teşekkül ettiğini bilebilmek güç. İnşallah sizler elektronik, mühendislikle uğraşırken bazı aletlerle bulabilirsiniz belki.

Peki hep Ankara ve İstanbul’dan bahsettiniz. Diğer şehirlerde ne gibi gelişmeler oldu? Diğer şehirlerden hastalar tedavi olmak için büyük şehirlere geliyordu. Bugün de bir fark var mı?

Bir hayli değişti tabi. Hem radyoterapi hem medikal onkoloji hem de cerrahiler bir hayli değişti. Cerrahilerde endoskopi girmesiyle batin cerrahileri hatta beyin cerrahisi dahi daha kolay olmaya başladı. Erken tanı koyduğun vakalarda cerrahi esas tedavi edici unsur, radyoterapi değil. Ama bir sebepten cerrahi olamıyorsa o zaman radyoterapi ikinci seçenek. Kemoterapi ile ancak hematolojik hastalıklarda yani lösemiler, lenfomalarda tedaviler var ama diğerlerinde ancak survivalları yani iyileştirmeyi birazcık artırıyor. Radyoterapi ile %20 hasta tamamen iyileşirken cerrahi ile %25-30 hasta iyileşir erken vakalarda tabi daha geç vakalarda radyoterapi kullanılır. Kemoterapi ile %2-3 iyileşme. Ancak bütün bunlara rağmen, tıptaki tüm gelişmeler onkolojiye de yansıyor. Bir kere üniversiteler de kurulmaya başlandı. Ancak yeni kurulanlarda 3-5 tane profesör var, çoğunda tıp fakülteleri yok. Devlet hastaneleri tabi İstanbul’da bir hayli var. Yani kanserle uğraşan bir hayli yer var. Ankara’da var. İzmir’de biri Sağlık Bakanlığı’nın olmak üzere dört yer var. Adana’da iki yer var. Ama gidecek olursanız doğuya orada az. İyi ihtisaslarla gelmiş olan bilim dallarının bulunduğu hastaneler veya üniversiteler az. Onun için halkın hala İstanbul’a gelmek, İzmir’e gitmek, Ankara’ya gitmek düşüncesi var. Her tarafta görüyorum. Mesela İzmir’den gelmişler diyorlar ki “Lütfen Nijad Bey biz kime gidebiliriz? Siz uğraşmıyorsunuz ama kime gidebiliriz?” Ben hepsini tanıyorum tabi hem medikal onkoloji hem de radyoterapide neler yaptıklarını. Cerrahileri biraz tanımıyorum çünkü pek çok cerrah var. Ama yine de cerrahinin gösterdiği üstünlükler yani yalnız endoskopi ile cerrahi değil, mikrocerrahi mesela. Erken vakalarda mikrocerrahi ile yapılıyor beyinde mesela. Mikrocerrahi elektronik bir şey, cihazla görülebiliyor ve onun yerini tayin ediyor. İğneyi soktuğunuz vakit oraya girebiliyorsunuz. Orada endoskopi gibi küçük bir delikten girip yansıtmak suretiyle daha geniş bir yeri alabiliyorlar. şimdi bu, cerrahinin muazzam gelişmesidir. Cerrahi öğretimi de çok iyi. şimdi yalnız Türkiye’de üniversiteler eski üniversiteler gibi değil. Malesef pek çok kişi ayrıldı ve özele geçtiler. Özel hastaneler iyi. Ama özel hastanelerin de mali durumları kötü. Onun için fiyatları yükselttiler. Gidebilecek hasta sayısı azaldı. Mesela Florence Nightingale’in İstanbul’da üç tane yeri var. İki yeri hem özele hem de halka bakabilecek durumda. Yani sigortalı hastalar derken devletin yapmış olduğu işçi sigortası veya emekli sigortasıyla yapabiliyorlar. Ama özel hastanelerin büyük eksiriyeti yalnız özel hastaya bakmaları. Mesela Amerikan Hastanesi. Mesela Florence Nightingale. Mesela Acıbadem. Bazı bölümleri yalnız özel hastaya bakıyorlar. Bunların da fiyatları yüksek. Mesela bir akciğer ameliyatı ve ameliyattan sonra radyoterapi aşağı yukarı 70-80 bin lira tutuyor. Bunu verebilecek halk nerde? Türkiye’de hastaların %5 civarında zengin hasta. Bu hastalar her tarafa gidebilirler zaten sigortalılar onlar da. Her birisi sigortalı, o gayet iyi. Ama sigortalı olmayanları da var bunların içerisinde onlar da paralarını rahatça verebiliyorlar. Ama halkın arasında böyle kanser gibi, iyi olamayacak derecede ileri kanseri olanlar malesef iyi tedavi göremiyorlar tabi. Bunlarda ölümler yüksek. Halkın ne kadarında acaba kanser var? Bizim zamanımızda 50-60 bindi. O zaman da Türkiye’nin nüfusu 40 milyon civarında. Yavaş yavaş Türkiye’de de arttı. İyileşme oranı o zamanlar %20 ile ölçülürken şimdi %45e kadar çıktı. Türkiye’de kanserli hastanın %45i iyileşiyor. Amerika’da %65i iyileşiyor. Çünkü hem erken tanı var hem de cerrahi ileri. Gençlerde az olmasının iyi tarafı gençlerde sigorta azdır, parası azdır, böyle masrafı fazla bir hastalığa girmezler. Ama 40-45 yaşından sonra kanser miktarı artar, onun için 45 yaşından büyüklerin ihtiyatlı davranması lazım. Sigorta olması lazım. Pek çok sigorta şirketi var sigorta yapıyorlar. Aylık 500-600 lira vermek suretiyle bunlarla özel hastanelerde iyi tedaviler var.

Günümüzde Orta Doğu’dan Türkiye’ye tedavi olmak için bazı hastalar geliyor. Kuruluş olarak ta Türkiye doğuya radyasyon onkolojisi bakımından örnek teşkil etmiş midir?

şimdi bu söylenemez. Ancak Arap ülkelerinde tabi radyoterapi ve medikal onkolojisi geri. Arap ülkeleri neden geri diyecek olursak herhalde İslamcılığın yanlış anlaşılması

yüzündendir. Tevekkülüallah der ve hasta olursa da ne yapalım ölelim der ve geçer gider. Ama Amerika'daki gibi bir adam biraz Katolik de olsa daha genç kalmanın yollarını arar. Her ne kadar şişmanlar çoksa da, yavaş yavaş şişmanlığın da önüne geçmeye çalışıyor Amerika, İngiltere, Fransa, Almanya gibi ülkeler. Bu ülkelerdeki insanlar daha iyi tedavi görüyorlar ve yaşamayı da biliyorlar. Ben 86 yaşına geldim biliyorum neler yiyeceğimi neler yapacağımı. Ama bunu bilebilenin sayısı az Türkiye'de. Arap ülkelerinde çok daha az. Arap ülkeleri bu Tevekkülüallah vs vs çok kullanıyorlar. Tanrı'nın dediği olur lafi ancak bazı şeylerde olabilir, kazalarda vs olabilir ama diğeri kendisine bakmamaktan gelir. Irak'a bak gör şimdi kaç tane yer kendi aralarında kavga ediyor. Suriye de öyle. Tunus da Mısır da. Demek ki doğuya nazaran Türkiye daha iyi ama batıya nazaran kötü. Almanya'ya, Fransa'ya, İngiltere'ye nazaran kötü. Yani bizim zamanımızda Fransa geri idi ama aşağı yukarı 1985'lerde Amerika'ya gidip kalmış insanların hakim olduğu devrede iyileşti Fransa'nın durumu. Almanya daha iyiceydi. İngiltere daha iyiydi. Yani Amerika'dan sonra İngiltere gelir sonra Almanya, Fransa daha sonra İtalya. İtalya'yı da mesela beğenmezdim ben. İspanya'yı beğenmezdim. Ama o ülkeler de geliştiler. Avrupa ülkeleri Norveç, İsveç daha çok gelişti. Biz iki grup arasındayız. Amerika ve Avrupa'dan sonraki gruptayız. Ama Araplardan iyiyiz çok şükür.

Ama Çin'de: Çin'e birçok hastalar gidiyor. Hepsi dümeni keratalar. Çin'de çok dümenciler var. Gittiniz Çinli gördünüz mü, ben 3 defa gittim. Görmediniz tabii bilmezsiniz. Çin, eski Japonya gibi. Japonya 1960lar 70lerde geri ülkelere bir tanesiydi. Amerika'ya ve Avrupa'ya nazaran çok geri idi. Fakat çok çalışkan bir millet. Askeri bakımdan değil yalnız, ondan sonraki tıp bakımından da ilerlediler. Japon birçok bilimadamı var şimdi. Yani onlar, gerçekten istatistikleriyle olsun, Türkiye'de zaten pek güvenilecek istatistik yok kanserde, ama Japonya'da öyle, ileri. Çin, yavaş yavaş ilerliyor. Çin'e gidecek olursanız, küçük şehirler, birazcık hariç, insan emeğinin biraz düşük olduğu ve fakat yaşamının da ucuz olduğu bir ülke. İki türlü mahsul var. Bir tanesi, Çinlilerin kendi aralarında kullandıkları şeyler var, çok ucuz. Alıyorsun, bozulduğu vakit atıyorsun yenisini alıyorsun, öyle yapmışlar. Çinliler de şikayetçi bundan, ama taklit ettiği Amerikan, İngiliz, Alman tüccarlarının getirip de taklit ettiği şeyler çok iyi. Onları da Çin'de biraz ucuz veriyorlar ama Çin'in dışarısına pahalıya satıyorlar tabii. Çin de iyi, Hindistan kötü. Hala Hindistan'da, nüfusu da yüksek, birkaç tane üniversitesinden yayınlar var, öteki taraflarda yok. Bundan iki sene kadar evvel, Hilton Oteli'nde bir toplantı vardı. Girmiştim, bir yarım saat vaktim vardı, bakıyım ne var ne yok diye dedim. Türk-Arap kongrelerinden bir tanesi, vaktinde ben de yapmışım iki tane üç tane. Hala eski tarz kanserle ilgili laflar ediyorlar, dinledim dinledim. Bunlar dedim hala benim 30 40 sene önce uğraştığım şeylerle uğraşıyorlar. Türkiye'de öyle değil Türkiye'de ileri. Yani bakıyorsun gidiyorsun, hakikaten son dönemde nedir, 3 sene evvelden beri neler yapılmaktadır hemen ortaya çıkarıyorlar. Zeki insanlar var, çok çalışkan insanlar çok çalışkan öğrenciler var. Bunlar gerçek şeyleri biliyorlar, ama ne yapıyorlar? Hep literatür. Yahu kendinizinkini versenize. Kaç tane yaptın? Efendim işte şimdi 20 tane falan oldu. Yahu bari 20 tanenin neticesini ver. Hep yabancı ülkelerde yapılanları anlatıyorlar. Yani bu da kötü. Biz halbuki kendi yaptıklarımızı anlatırdık. Şimdi kötü olan taraflar bu. Ama, hakikaten kafaları iyi işleyen çocuklar. Kanseri iyi biliyorlar, görüyorum kongrede, yakında da yine var. Küçük grupları dahi alıp fevkalade işleyebiliyorlar. Mesela malin melanom, deri hastalıklarının içinde çok ölüme sebep olan bir hastalık grubudur. Deri kanserlerinden ayrıdır bu. Bu melanom, siyah lekeler vardır ya, o siyah lekelerin sonra hücrelerinden çıkarlar. Malin melanomlar çabuk lenf nodlarına geçer, oradan yayılır. O kadar çabuktur ki, kaç tane doktor arkadaşım bu yüzden vefat etmiştir. Şimdi, bu melanom için dahi ayrı bir kongre var. Yani bunu destekleyen firmalar da var. Demek ki Türkiye'de gelişim var, bilen insanlar var, fakat kendilerine tatbik etme imkanını bulamıyorlar. Yeni açılan çok yer var. Bunları da inkişaf ettikleri enstitüden iyi kafayla ayrılmışlar. Gelmişler oraya, öğretim üyesi olmuşlar. Anadolu'daki ufak bir kazada veya vilayette oraya gelmişler. Şimdi bakıyorsunuz, bütün dünya literatürünü biliyor, hakim. Fakat, kendini tatbik ettin mi? Efendim biz daha yeni

açıldık. Yani bir sene oldu, en az beş sene geçmesi lazım gelir ki yayınlayalım. Doğru. Demek ki beş-on sene sonraya ancak onlar çıkardıkları, yaptıkları neticeleri bildirebilecekler. Bizde öyle değildi tabii. Başlangıçtan itibaren çok hasta olan şeylerden biriydi. Şimdi yedi bin tane. Yani Türkiye'nin en büyük kanser deteksinin yapıldığı yer. Her sene yedi bin tane yeni vaka. Yani yüz bine yakın hastası var her sene. Şimdi tabii bu hale gelebilmesi için kendi üretmesi lazım. Küçük hastaneler ve küçük üniversitelerde kurulan kanser şeylerinden ümidi keselim de onlar İstanbul, Ankara, İzmir ve yahut Adana'ya gittikleri vakit Samsun'a gittikleri vakit iyi tedavi görebilsinler.

Medya ve haberleşme bu tıbbi dal yeni kurulduğunda tanıtımında rol oynadı mı?

Tıp malesef avukatlık gibi veya mühendislik gibi değildir. Yani tıp biraz Türkiye'de de Amerika'da da Fransa'da da büyük dahiler yetiştirmiştir fakat kimse bilmez. Tıpta neler olduğunu, nelerin iyi olduğunu kimse bilmez. Ama bir şarkıcı çıkar ortaya, yüz tane şarkıcıdan bir yüzbirinci çıkar ve o da iki sene zarfında meşhur olur. Onun gibi tıpta büyük şey olmuş insanlar var. Büyük işler yapmış insanlar var ama kimse bilmiyor. Halk tanımıyor. Halk mesela diyelim ki bir cerrah var fevkalade iyi cerrahi yapıyor. Akciğer kanserlerinin üçüncü evresine dahi giriyor, çıkarıyor akciğere ve yerine yenisini koyuyor falan. Diyelim böyle bir cerrah var. Ancak bir hastanın parası olacak, o parayla cerrahinin iyisi lazım gelecek, o zaman düşünecek, on yere telefon edecek ve nihayet bu adam anlayabilecek. Halbuki bir şarkıcı, bir piyanist, bir kemancıyı herkes tanır. Açtığımız vakit bir gazeteyi kapak resimlerinden hemen anlayabilirsiniz. Ancak bir doktoru tanımaları mümkün değil. Bir kaç tane doktoru ancak nezle olduğunuz vakit falan tanımışsınızdır. Ancak 45-50 yaşınızdan sonra kanserli hastaya bakan doktoru tanıyabilirsiniz. Bundan dolayı ben zannetmiyorum ki bu doktorların tanınmış olabilmeleri mümkün değildir. Fakat kıymetli insanlar vardır Türkiye'de. Bazıları var sırf para kazanmak için doktor olmuş. Bunlar ancak zengin hastaya bakarlar. Kendi aralarında anlaşp iyi dümen kurmuşlardır. Fakir hastaya hiç biri bakmaz. Memur olan hastaya bakmaz veya paşa olmuş bilmem ne olmuş hiç aldırılmaz onlara. Hangi hasta zenginse ona bakar, o hastalıklardan para kazanır ve bunun için birkaç sene içinde meşhur olur. Ne yapar, diyelim ki radyoterapisttir ama bu radyoterapiyi ayrı bi yer kurar, kendisi gibi düşünen 7-8 doktorla işbirliği yapar ve böylece bunlar biraz daha tutunurlar ve tanınırlar. Böyle kişiler vardır Türkiye'de. Ama bunun haricinde Türkiye'de yüzde doksanı iyi insandır, gerçekten memnun edecek kadar sizi bilgiye sahiptir ama onun da çalışacağı yerde uygun hekimlik yoktur. Bir kaç kişi çok iyi yerlerde çalışır ama yine tanımazsın. Onlar herkese bakarlar. Fakire de bakarlar, zengine de bakarlar. Dünyada da bu böyledir. Türkiye'de yüzde seksen hekim okuduğunu anlayan gelişmiş hekimdir. Bunlarla Türkiye geçinir. İyi bir hekim daha iyi bir hastaneye gitmek ister ancak kadrosuzluktan geçemez. Onkolojinin Türkiye'deki durumu böyle ama ben memnunum. Gerçekten onkolojiyi kurmakla iyi yapmışız. Doktorlar internetten okuyorlar çünkü mecmualara verecek paraları yok. Ben zamanında kütüphane kurarken 30 tane mecmuayı alabilmek için neler neler yaptım. Amerikadaki sınıf arkadaşlarıma yazdım, bize her sene gönderdiler 20 tane mecmua. Kütüphane doluydu o zaman. Sonra ben ayrıldıktan sonra baktılar para gidiyor. Peki nereden geliyor bu para? Enstitü ve vakıfdan geliyordu. Şimdi hep internetten okuyorlar mecmuaları. Ben bravo diyorum onlara. Bir tane bile kendi çalışmasını yapan yok. Hepsi son üç senede neler yapılıyor dünyada, onların neticesi nedir gayet güzel bildiriyorlar. Yahu kendi neticeni bul. Türkiyede böyle. Amerika hep kendi yaptıklarını şey yapıyor. Biz de alıp bunları kullanıyoruz. Onkoloji hızla ilerliyor dünyada ama ne zaman çözülecek kanserin durumu, ne zaman anlaşılır hale gelecek, ne zaman tedavi edilebilir olacak? En iyisi tabii erken tanı elde mevcut olan. Erken tanıyı koyarsan kazanıyorsun. Koyamazsan vakaların yüzde altmışı ölecek. Ancak erken tanı koyulmuş vakaların yüzde doksan-doksan beşi iyileşecek. O yüzden erken tanıya gitmek lazım.

